

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

VERICA TRSTENJAK

prednesené 28. júna 2007¹

Obsah

I — Úvod	I - 11902
II — Právny rámec	I - 11903
A — Právna úprava Spoločenstva	I - 11903
1. Nariadenie č. 1408/71	I - 11903
2. Dohovor o sociálnom zabezpečení medzi Spolkovou republikou Nemecko a Rakúskou republikou z 22. decembra 1966.	I - 11905
B — Nemecká právna úprava	I - 11906
III — Spory vo veci samej a prejudiciálne otázky	I - 11908
1. Vec C-396/05	I - 11908
2. Vec C-419/05	I - 11910
3. Vec C-450/05	I - 11911
IV — Konanie na Súdnom dvore	I - 11913
V — Právne posúdenie	I - 11914
A — Veci C-396/05 a C-419/05	I - 11914
1. Úvodné poznámky	I - 11914
2. Uplatniteľnosť ustanovení upravujúcich voľný pohyb pracovníkov	I - 11916

¹ — Jazyk prednesu: nemčina.

a) Zatriedenie ako dávky sociálneho zabezpečenia	I - 11916
i) Osobná pôsobnosť	I - 11916
ii) Vecná pôsobnosť	I - 11917
— Vymedzenie vo vzťahu k osobitným nepríspevkovým dávkam	I - 11918
— Vymedzenie vo vzťahu k dávkam pre obeť vojny a jej dôsledkov ..	I - 11920
— Právny účinok vyhlásenia podľa článku 5 nariadenia č. 1408/71 ...	I - 11924
3. Obmedzenie voľného pohybu pracovníkov prostredníctvom doložky o bydlisku	I - 11924
4. Odôvodnenie obmedzenia voľného pohybu pracovníkov	I - 11926
a) Tvrdenia účastníkov konania	I - 11926
b) Právne posúdenie	I - 11927
B — Vec C-450/05	I - 11930
1. Prvá časť otázky	I - 11930
a) Úvodné poznámky	I - 11930
b) Uplatnenie nariadenia č. 1408/71	I - 11932
i) Osobná pôsobnosť a cezhraničný prvok	I - 11932
ii) Časová pôsobnosť	I - 11932
iii) Vecná pôsobnosť	I - 11933
— Tvrdenia účastníkov konania	I - 11934
— Právne posúdenie	I - 11935
	I - 11901

c) Existencia výnimky	I - 11938
i) Prechodné ustanovenia uvedené v bilaterálnom dohovore z roku 1995 a v prílohe III nariadenia č. 1408/71	I - 11938
ii) Obmedzenie voľného pohybu pracovníkov	I - 11939
— Strata sociálnej výhody	I - 11939
— Porušenie voľného pohybu pracovníkov	I - 11940
2. Druhá časť otázky	I - 11944
VI — Návrh	I - 11946

I — Úvod

denie“), s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva.

1. Základom týchto spojených vecí sú tri návrhy na začatie prejudiciálneho konania podané Sozialgericht Berlin (veci C-396/05 a C-419/05) a Landessozialgericht Berlin-Brandenburg (vec C-450/05), ktorými na základe prvého odseku článku 234 ES žiadajú Súdny dvor Európskych spoločenstiev o výklad a preskúmanie zlučiteľnosti jednotlivých ustanovení príloh III a VI nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva² (ďalej len „nariadenie č. 1408/71“ alebo „naria-

2. Ustanovenia príloh III a VI nariadenia č. 1408/71, ktoré sú predmetom sporu, majú za cieľ umožniť Spolkovej republike Nemecko uzatvoriť s Rakúskou republikou medzinárodné zmluvy, prípadne ponechať v účinnosti vnútroštátnu právnu úpravu v oblasti zaopatrenia presídlených a repatriovaných osôb nemeckého pôvodu v starobe, ktorá má zostať nedotknutá ustanoveniami nariadenia č. 1408/71, osobitne ustanovením článku 10, ktoré sa týka exportovateľnosti dávok do zahraničia. Aj napriek jednotlivým rozdielom týkajúcim sa ich zákonnej úpravy stanovujú tieto úpravy v podstate to, že oprávnená osoba musí pripustiť obmedzenia alebo dokonca stratu týchto dávok, pokiaľ premiestni svoje bydlisko mimo štátneho územia Spolkovej republiky Nemecko.

2 — Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, zmenené, doplnené a aktualizované nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996 (Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 3).

3. Žalobcovia v konaní vo veci samej, ktorí ...
 sú všetci podľa príslušných nemeckých
 právnych predpisov uznaní za presídlené
 osoby nemeckého pôvodu, sú na základe
 svojho rozhodnutia usadiť sa v inom člen-
 skom štáte Európskej únie osobne dotknutí
 touto úpravou. Žalobcovia zastávajú názor,
 že príslušné ustanovenia o výnimke uvedené
 v prílohách III a VI nariadenia č. 1408/71 sú
 v rozpore s právom na voľný pohyb podľa
 článkov 18 ES, 39 ES a 42 ES a osobitne so
 zásadou exportovateľnosti dávok do zahra-
 ničia zakotvenou v článku 42 ES, a sú preto
 pre svoju nezlučiteľnosť s pravidlami vyššej
 právnej sily práva Spoločenstva neplatné.

c) dávky v starobe;

...

II — Právny rámec

2. Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky
 všeobecné a osobitné systémy sociálneho
 zabezpečenia, či už príspevkové alebo neprí-
 spevkové, a systémy týkajúce sa právnej
 zodpovednosti zamestnávateľa alebo vlast-
 níka lode v súvislosti s dávkami uvedenými
 v odseku 1.

...

A — Právna úprava Spoločenstva

1. Nariadenie č. 1408/71

4. Toto nariadenie sa nevzťahuje na soci-
 álnu a zdravotnú pomoc, na systémy dávok
 obetiam vojny alebo jej dôsledkov alebo na
 osobitné systémy pre štátnych zamestnancov
 a osoby, ktoré sa za také považujú.“

4. Článok 4 nariadenia č. 1408/71 stanovuje:

5. Článok 6 nariadenia č. 1408/71 stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky
 právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí
 sociálneho zabezpečenia:

„Pokiaľ ustanovenie článkov 7, 8 a 46 ods. 4
 neustanovuje inak, pokiaľ ide o osoby

a prípady, ktorých sa týka, nahrádza toto nariadenie ustanovenia každého dohovoru o sociálnom zabezpečení záväzného:

vajú uplatniteľné, a v bode 35 s názvom „Nemecko — Rakúsko“ písmene e) stanovuje:

- a) výlučne pre dva alebo viac členských štátov alebo,
- b) najmenej pre dva členské štáty a jeden alebo viac iných štátov, kde sa na vysporiadaní príslušných prípadov nepodieľa žiadna inštitúcia iného štátu.“

„Článok 4 ods. 1 dohovoru [dohovoru o sociálnom zabezpečení uzatvoreného 22. decembra 1966], pokiaľ ide o nemecké právne predpisy, podľa ktorých úrazy (z choroby z povolania), ku ktorým dôjde mimo územia Spolkovej republiky Nemecko, a doby dosiahnuté mimo tohto územia nemajú za následok poskytovanie dávok alebo majú za následok len poskytovanie dávok, za určitých podmienok, ak oprávnené osoby majú bydlisko mimo územia Spolkovej republiky Nemecko, a to v prípadoch, keď

- i) dávka už bola vyplatená alebo je splatná 1. januára 1994;

6. Článok 7 nariadenia týkajúci sa medzinárodných ustanovení, ktoré nie sú dotknuté týmto nariadením, v odseku 2 písm. c) stanovuje:

- ii) príjemca dávky zriadil v Rakúsku svoje zvyčajné bydlisko pred 1. januárom 1994 a vyplácanie dôchodkov splatných na základe dôchodkového a úrazového poistenia začína pred 31. decembrom 1994;

„ustanovenia dohovorov o sociálnom zabezpečení uvedené v prílohe III.“

uvedené sa vzťahuje na obdobia, počas ktorých bol poberaný iný dôchodok vrátane pozostalostného dôchodku, ktorý nahrádza predchádzajúci dôchodok, a to v prípadoch, kedy obdobia poberania dôchodku nasledujú za sebou bez prerušenia.“

7. Príloha III A a B nariadenia č. 1408/71 obsahuje ustanovenia zmlúv, ktoré zostá-

8. Článok 10 ods. 1 prvý pododsek nariadenia č. 1408/71 stanovuje:

„Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, peňažné dávky v invalidite, v starobe alebo pozostalostné dávky, dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi alebo chorobami z povolania a podpora pri úmrtí nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov nepodliehajú žiadnemu zníženiu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko na území iného členského štátu, ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie.“

9. Článok 89 nariadenia stanovuje:

„Osobitné postupy na uplatňovanie právnych predpisov určitých členských štátov sú stanovené v prílohe VI.“

10. Príloha VI C nariadenia č. 1408/71 s názvom „Nemecko“ stanovuje v bode 1:

„Ustanovenia článku 10 nariadenia platia bez ohľadu na ustanovenia, podľa ktorých úrazy (z choroby z povolania), ku ktorým došlo mimo územia Spolkovej republiky Nemecko,

a doby dosiahnuté mimo tohto územia nie sú dôvodom vzniku nároku na dávky alebo sú dôvodom vzniku nároku na dávky [nezakladajú nárok na vyplácanie dávok alebo ho zakladajú — *neoficiálny preklad*] len za určitých podmienok, ak dotknuté osoby majú bydlisko mimo územia Spolkovej republiky Nemecko.“

2. Dohovor o sociálnom zabezpečení medzi Spolkovou republikou Nemecko a Rakúskou republikou z 22. decembra 1966.

11. Článok 4 ods. 1 prvá veta dohovoru o sociálnom zabezpečení uzavretý medzi Spolkovou republikou Nemecko a Rakúskou republikou stanovuje:

„Pokiaľ tento dohovor neustanovuje inak, právne ustanovenia zmluvného štátu, podľa ktorých vznik nárokov na dávky, poskytovanie dávok alebo vyplácanie peňažných dávok závisí od bydliska na území tohto štátu, sa neuplatňujú na osoby uvedené v článku 3 [nemeckí a rakúski štátni príslušníci], ktoré majú bydlisko v inom zmluvnom štáte.“

B — *Nemecká právna úprava*

- (1) osobných mzdových bodov za dobu prispievania dosiahnuté na spolkovom území;

12. § 110 Sozialgesetzbuch VI — Gesetzliche Rentenversicherung (Kniha VI zákonníka o sociálnom zabezpečení — Zákonné dôchodkové poistenie; ďalej len „SGB VI“) stanovuje:

...

„1. Oprávnené osoby, ktoré majú svoje bydlisko v zahraničí len dočasne, poberajú tieto dávky počas tejto doby rovnako, ako oprávnené osoby, ktoré majú ich zvyčajné bydlisko v tuzemsku.

Za doby prispievania dosiahnuté na spolkovom území sa považujú doby prispievania, za ktoré boli platené príspevky podľa spolkového práva po 8. máji 1945, ako aj rovnocenné doby prispievania podľa kapitoly V.

2. Oprávnené osoby, ktoré majú svoje zvyčajné bydlisko v zahraničí, poberajú tieto dávky, pokiaľ nižšie uvedené predpisy týkajúce sa dávok pre oprávnené osoby v zahraničí neustanovujú inak.

2. Doplnkové osobné mzdové body týkajúce sa sirotských dôchodkov oprávnených osôb sa určujú výlučne na základe dosiahnutej doby prispievania na spolkovom území.

3. Predpisy tohto oddielu sa uplatňujú len v rozsahu, v akom nadnárodné alebo medzinárodné právo neustanovujú inak.“

3. Osobné mzdové body oprávnených osôb, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi štátu patriaceho do pôsobnosti nariadenia (EHS) č. 1408/71, sa zohľadňujú vo výške 70 %.“

13. § 113 SGB VI znie:

14. § 271 SGB VI stanovuje:

„1. Osobné mzdové body oprávnených osôb sa určujú na základe:

„Za dosiahnuté doby prispievania na spolkovom území sa považujú doby, za ktoré sa

podľa ríšskych zákonov o poistení platných pred 9. májom 1945 platili:

zriadili v zahraničí pred 19. májom 1990, sa dodatočne určia na základe

1. povinné príspevky za zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť v tuzemsku alebo

(1) mzdových bodov za doby prispievania podľa Fremdrentengesetz [zákon o nároku na dôchodok nadobudnutého príspevkami v zahraničí] v rozsahu výšky mzdových bodov za doby prispievania na spolkovom území;

2. dobrovoľné príspevky za dobu zvyčajného bydliska v tuzemsku alebo mimo oblasti pôsobnosti ríšskych zákonov o poistení.

(2) dodatočnej dávky za doby prispievania podľa Fremdrentengesetz v rozsahu výšky dodatočnej dávky za doby prispievania na spolkovom území;

Doby na výchovu dieťaťa (Kindererziehungszeiten) sú dobami prispievania dosiahnutými na spolkovom území, pokiaľ sa výchova dieťaťa uskutočňovala na území Spolkovej republiky Nemecko.“

(3) odpočtu mzdových bodov z vykonaného vyrovnania alebo rozčlenenia dôchodkov, ktorý pripadá na doby prispievania podľa Fremdrentengesetz v pomere, v akom sú mzdové body vymedzené podľa bodu 1 za doby prispievania podľa Fremdrentengesetz k všetkým mzdovým bodom za tieto doby, a

15. § 272 SGB VI znie:

„1. Osobné mzdové body oprávnených osôb, ktoré sú štátnymi príslušníkmi štátu patriaceho do pôsobnosti nariadenia (EHS) č. 1408/71 a ktoré sa narodili pred 19. májom 1950 a svoje zvyčajné bydlisko si

(4) prídavku osobných mzdových bodov pri sirotských dôchodkoch za doby prispievania podľa Fremdrentengesetz vo výslednom pomere podľa bodu 3.

2. Mzdové body za doby prispievania podľa Fremdrentengesetz, ktoré sa majú dodatočne zohľadniť podľa odseku 1 na základe mzdových bodov (Východ) sa považujú za mzdové body (Východ).

III — Spory vo veci samej a prejudiciálne otázky

1. Vec C-396/05

3. K mzdovým bodom oprávnených osôb v zmysle odseku 1, ktoré sa zohľadňujú do výšky mzdových bodov za doby prispievania na spolkovom území, patria aj doby prispievania na území Nemeckej ríše. Pri zisťovaní mzdových bodov z dodatočnej dávky, z odpočtu vykonaného vyrovnania alebo rozčlenenia dôchodkov a za prídavok pri sirotských dôchodkoch sa doby prispievania na území Nemeckej ríše zohľadňujú rovnako ako doby prispievania podľa Fremdrentengesetz.“

16. § 14 Fremdrentengesetz (ďalej len „FRG“) stanovuje:

„Pokiaľ nižšie uvedené právne predpisy nestanovujú inak, práva a povinnosti oprávnených osôb podľa tohto oddielu sa riadia všeobecnými právnymi predpismi platnými v Spolkovej republike Nemecko.“

17. Žalobkyňa v konaní vo veci samej, nemecká štátna príslušníčka pani Habelt, ktorá sa narodila 30. januára 1923 v Eulau (Jilové) na území Sudet (ktoré bolo v relevantnom období časťou Československa, dnes Českej republiky), pracovala od januára 1939 do mája 1946 v Jilovom. Od 1. januára 1939 do 30. apríla 1945 platila povinné príspevky do Reichsversicherungsanstalt für Angestellte (ríšska inštitúcia dôchodkového poistenia pre zamestnancov, ďalej len „Reichsversicherungsanstalt“), ktorá bola v dôsledku anexie územia Sudet Nemeckou ríšou príslušnou inštitúciou sociálneho poistenia. Od 5. mája 1945 do 13. mája 1946 mala pani Habelt povinné sociálne poistenie v Československu. Po jej vyhostení z územia Sudet sa usadila na území Spolkovej republiky Nemecko.

18. Od 1. februára 1988 poberala pani Habelt starobný dôchodok od žalovaného v konaní vo veci samej. Tento dôchodok bol pôvodne založený, popri dobách na výchovu detí a dobrovoľných príspevkoch, na povinných sociálnych príspevkoch platených na základe jej činnosti vykonávanej na území dnešnej Českej republiky medzi januárom 1939 a 30. aprílom 1945, ako aj na dobách prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG na

základe činnosti, podliehajúcej povinnému poisteniu, vykonávanej vo vtedajšom Československu od 5. mája 1945 do 13. mája 1946.

teda neboli platené na základe nemeckého práva uplatniteľného po roku 1945.

19. Po presťahovaní pani Habelt do Belgicka 1. augusta 2001 rozhodla Bundesversicherungsanstalt o prepočítaní dôchodku dotknutej osoby a priznala jej s účinnosťou od 1. decembra 2001 mesačný dôchodok vo výške 204,50 DEM (104,56 eur) brutto, teda o 438,05 DEM (223,96 eur) menej, ako bol predchádzajúci dôchodok, ktorý poberala.

20. V prípade vyplácania dôchodku zo zákonného dôchodkového poistenia príjemcovi dôchodku so zvyčajným bydliskom v zahraničí je podľa inštitúcie dôchodkového poistenia potrebné zohľadniť osobitné ustanovenia v oblasti vyplácania stanovené v § 113 ods. 1 bode 1 SGB VI. Podľa tohto ustanovenia sa osobné mzdové body oprávnenej osoby stanovia na základe mzdových bodov za doby prispievania na spolkovom území, teda za doby prispievania podľa nemeckého práva po roku 1945 a za rovnocenné doby prispievania týmto dobám uvedené v kapitole V SGB VI. Príspevky v dobách prispievania dosiahnutých dotknutou osobou v čase od januára 1939 do apríla 1945 za zamestnanie na území Sudet

21. Podľa žalovanej ustanovenie § 271 SGB VI určuje príspevky zaplatené pred 9. májom 1945, ktoré sa majú považovať za doby prispievania dosiahnuté na spolkovom území v zmysle § 113 ods. 1 bodu 1 SGB VI. Podľa tohto ustanovenia dobami prispievania dosiahnutými na spolkovom území sú aj doby, za ktoré sa platili povinné príspevky podľa zákonov Nemeckej ríše o dôchodkovom poistení platných pred 9. májom 1945 za zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť v Nemecku. Pod pojmom „v tuzemsku“ sa však nechápe rozsah pôsobnosti zákonov Nemeckej ríše o sociálnom poistení, ale len územie dnešnej Spolkovej republiky Nemecko. V dôsledku toho povinné príspevky, ktoré síce boli platené na základe zákonov Nemeckej ríše o dôchodkovom poistení za zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť na území, kde sa uplatňovali uvedené zákony, ale mimo územia dnešnej Spolkovej republiky Nemecko, nie sú príspevkami platenými na nemeckom území. Príspevky zaplatené žalobkyňou od januára 1939 do apríla 1945 podľa ríšskej právnej úpravy nie sú podľa § 271 SGB VI dobami prispievania dosiahnutými na spolkovom území, pretože územie Sudet sa nenachádza na území dnešnej Spolkovej republiky Nemecko.

22. Po pristúpení Českej republiky do Európskej únie nedochádza k žiadnej zmene.

Podľa prílohy VI D (pôvodne C), nazvanej „Nemecko“, bodu 1 nariadenia č. 1408/71 nemôže byť v členskom štáte vyplatená žiadna dávka na základe mzdových bodov za doby prispievania dosiahnuté na častiach územia Nemeckej ríše a doby dosiahnuté podľa FRG.

v akom vylučuje vyplácanie dôchodku za doby prispievania dosiahnuté na území Nemeckej ríše?“

2. Vec C-419/05

23. Pani Habelt podala 23. marca 2002 žalobu na vnútroštátny súd. Tento súd zastáva názor, že skutkový stav veci v konaní vo veci samej spadá do osobnej, vecnej a časovej pôsobnosti nariadenia č. 1408/71. Vzhľadom na to, že vnútroštátny súd nezistil žiadne odôvodnenie na sporné obmedzenie zásady exportovateľnosti dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia prostredníctvom prílohy VI D bodu 1 uvedeného nariadenia, rozhodol sa prerušiť konania a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

24. Žalobkyňa v konaní vo veci samej, nemecká štátna príslušníčka pani Möser, ktorá sa narodila 2. januára 1923 v Pniewe (Poľsko), utiekla v roku 1946 z ruskej okupačnej zóny a usadila sa na území dnešnej Spolkovej republiky Nemecko. Od 1. februára 1988 poberá od žalovaného v konaní vo veci samej starobný dôchodok, ktorého výpočet bol založený najmä na dobách platenia povinných príspevkov dotknutej osoby za činnosti vykonávané od 1. apríla 1937 do 1. februára 1945 v Pomoransku na území Nemeckej ríše na jej hraniciach z roku 1937 (dnes Poľsko).

„Je ustanovenie prílohy VI D (pôvodne C) [s názvom] „Nemecko“ bodu 1 nariadenia (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v súlade s právom Spoločenstva vyššej právnej sily, najmä so zásadou voľného pohybu osôb — v tomto prípade požiadavkou týkajúcou sa exportovateľnosti dávok stanovenou v článku 42 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva —, v tom rozsahu,

25. Po presťahovaní žalobkyne do Španielska 1. júla 2001 bol jej starobný dôchodok nanovo stanovený s účinnosťou od 1. septembra 2001. Výsledné zníženie tohto dôchodku o 143,15 eur bolo odôvodnené skutočnosťou, že dotknutá osoba má bydlisko v zahraničí, a teda doby prispievania dosiahnuté mimo územia dnešnej Spolkovej republiky Nemecko nemožno zohľadniť. Od 1. júna 2004 pani Möser býva v Spojenom kráľovstve.

26. Po niekoľkých výzvach s cieľom dosiahnuť rozhodnutie o jej sťažnosti podala pani Möser 17. mája 2002 žalobu na nečinnosť na súd podávajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania. Rozhodnutím zo 14. júla 2003 zamietla žalovaná v konaní vo veci samej jej sťažnosť.

27. Dňa 9. augusta 2003 žalobkyňa predložila vec na súd s návrhom zrušiť rozhodnutie zo 14. júla 2003. Tento súd na základe rovnakých úvah, aké boli uvedené vo veci C-396/05 a po zistení, že dotknutá osoba už nemá nárok na vyplácanie starobného dôchodku podľa poľského systému dôchodkového zabezpečenia, rozhodol prerušiť konanie a podať Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania s rovnako formulovanou otázkou ako vo veci C-396/05.

samej uznala pánovi Wachterovi dosiahnuté doby zamestnania a doby prispievania v Rumunsku od septembra 1953 do októbra 1970 ako doby povinného platenia príspevkov v rámci nemeckého dôchodkového poistenia podľa FRG.

29. V júni 1999 požiadal pán Wachter o vyplácanie starobného dôchodku od 1. augusta 1999, dňa, keď dosiahol vek 63 rokov. Táto žiadosť bola zamietnutá z dôvodu, že doby prispievania zahraničnej sociálnej inštitúcie zakladajúce nárok na dôchodok podľa úpravy stanovenej v FRG nezakladajú nárok na vyplácanie dôchodku do zahraničia. Nariadenia Spoločenstva nahradzujúce nemecko-rakúsky dohovor o sociálnom zabezpečení neustanovujú nič iné.

3. *Vec C-450/05*

28. Pán Wachter, žalobca v konaní vo veci samej sa narodil v Rumunsku v roku 1936. Má rakúske občianstvo a má postavenie vysídlenej osoby (exulant) v zmysle Bundesvertriebenengesetz (nemecký zákon týkajúci sa vysídlených osôb a utečencov, ďalej len „BVG“). V roku 1970 sa presťahoval z Rumunska do Rakúska, kde býva doteraz. V novembri 1995 žalovaná v konaní vo veci

30. Po zamietnutí žaloby podanej proti tomuto rozhodnutiu na Sozialgericht Berlin žalobca v odvolaní uviedol, že na základe nemecko-rakúskeho dohovoru z roku 1966 mal do 31. decembra 1993 ako rakúsky občan žijúci v Rakúskej republike rovnaké postavenie ako nemecký občan žijúci v Spolkovej republike Nemecko. Keďže tento dohovor stratil od 1. januára 1994 nariadením č. 1408/71 platnosť, zásada územnej asimilácie, ktorú stanovoval, platí len za určitých podmienok (príloha III A a B

bod 35, Rakúsko — Nemecko, písm. e) a príloha VI C, Nemecko, bod 1 nariadenia č. 1408/71), v dôsledku čoho sa v rozpore so zásadou voľného pohybu osôb nachádza v nevýhodnejšej situácii.

31. Vnútroštátny súd uvádza, že článok 4 ods. 1 prvá veta nemecko-rakúskeho dohovoru o sociálnom zabezpečení z roku 1966 upravoval nárok na vyplácanie dôchodkov do zahraničia vychádzajúcich z dôb prispievania podľa FRG. Podľa vnútroštátneho súdu zásada územnej asimilácie teda platila neobmedzene v tom rozsahu, v akom uvedený dohovor vylučoval uplatňovanie ustanovení nemeckej právnej úpravy, ktorá by bola v rozpore s exportovateľnosťou dôchodkov do zahraničia v danom prípade (§ 110 ods. 2, § 113 ods. 1 a § 272 SGB VI). Vnútroštátny súd má pochybnosti o tom, či všeobecné zrušenie všetkých bilaterálnych dohovorov prostredníctvom nadobudnutia účinnosti nariadenia č. 1408/71 voči Rakúsku od 1. januára 1994 je zlučiteľné s právom voľného pohybu podľa článkov 39 ES a 42 ES.

32. Vnútroštátny súd dodáva, že článok 10 nariadenia č. 1408/71 stanovuje územnú

asimiláciu. Tá je však znovu zrušená ustanoveniami prílohy VI C (teraz D) pod názvom „Nemecko“, bodom 1, týkajúcimi sa dosiahnutých dôb prispievania na území bývalej Nemeckej ríše, ako aj dôb dosiahnutých podľa FRG. K tomu údajne existuje výnimka, konkrétne k článku 4 ods. 1 prvej vete dohovoru z roku 1966 medzi Nemeckom a Rakúskom: ustanovenia prílohy III A a B vymenúvajú ustanovenia dohovoru o sociálnom zabezpečení, ktoré sú naďalej uplatniteľné bez ohľadu na článok 6 nariadenia (časť A), a ustanovenia tých istých dohovorov, ktoré zostávajú naďalej platné a ktoré sa nevzťahujú na všetky osoby, na ktoré sa vzťahuje uvedené nariadenie (časť B). Žalobca však údajne nespĺňa podmienky, ktoré by ho oprávňovali odvolávať sa na uvedený dohovor.

33. Tieto ustanovenia by preto mohli byť prinajmenšom v takej situácii, akou je situácia v konaní vo veci samej, v rozpore so zásadou voľného pohybu osôb (články 18 ES, 39 ES a 42 ES) a osobitne so zásadou exportovateľnosti dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia podľa článku 42 ES, keďže v prípade žalobcu majú za následok, že jeho starobný dôchodok nie je vyplácaný do iných členských štátov, pretože sa zakladá výlučne na dobách dosiahnutých na základe FRG.

34. Za týchto okolností sa vnútroštátny súd rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto otázku:

„Je príloha III A a B bod 35 [s názvom] ‚Nemecko — Rakúsko‘ písm. e) a B bod 35 (s názvom] ‚Nemecko — Rakúsko‘ písm. e) nariadenia č. 1408/71, ako aj príloha VI C [s názvom] ‚Nemecko‘ bod 1 toho istého nariadenia v súlade s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva, najmä so zásadou voľného pohybu zakotvenou v ustanoveniach článku 39 ES v spojení s článkom 42 ES?“

35. Listom doručeným 2. februára 2006 zaslal vnútroštátny súd tieto spresnenia týkajúce sa prejudiciálnych otázok:

1. Pod prílohou III A a B bodom 35 [s názvom] ‚Nemecko — Rakúsko‘ písm. e) nariadenia č. 1408/71 — ktorý bol zmenený na bod 83 po prečíslovaní prílohy nariadenia č. 1408/7 v dôsledku rozšírenia EÚ o ďalšie východné európske štáty 1. mája 2004 — sa rozumie znenie uplatniteľné do nadobudnutia účinnosti nariadenia (ES) č. 647/2005 5. mája 2005. Úprava v prílohe zodpovedá článku 14 ods. 2 písm. b) nemecko-rakúskeho dohovoru z roku 1995 (BGBl. 1998 II, s. 313) — ktorý nadobudol účinnosť

1. októbra 1998 (oznámenie BGBl. 1998 II, s. 2544) —, na ktorý sa vzťahuje tiež prejudiciálna otázka, pokiaľ ide o právny stav platný v roku 1999 (nárok na dôchodok po dovŕšení veku 63 rokov).

2. Príloha VI C [s názvom] ‚Nemecko‘ bod 1 nariadenia č. 1408/71 zodpovedá prílohe VI D [s názvom] ‚Nemecko‘ bodu 1 nariadenia č. 1408/71 po prečíslovaní uskutočnenom v dôsledku rozšírenia EÚ 1. mája 2004 o ďalšie východné európske štáty.

IV — Konanie na Súdnom dvore

36. Predseda Súdneho dvora uznesením zo 6. decembra 2005 nariadil spojiť veci C-396/05 a C-419/05 a 27. januára 2006 k nim pripojil vec C-450/05.

37. Žalobkyňa v konaní vo veci C-419/05, žalovaný v konaní vo veci samej, nemecká a talianska vláda, ako aj Komisia predložili podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora svoje písomné pripomienky.

38. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 6. marca 2007, predložil ústne vyjadrenia právny zástupca žalobkyne v konaní vo veci C-419/05, ako aj právni zástupcovia žalovaného v konaní vo veci samej, nemeckej vlády a Komisie.

V — Právne posúdenie

A — Veci C-396/05 a C-419/05

1. Úvodné poznámky

39. Na základe svojich rovnako znejúcich otázok, ktoré sú uvedené v návrhoch na začatie prejudiciálneho konania, sa Sozialgericht Berlin pýta Súdneho dvora, či je ustanovenie uvedené v prílohe VI D s názvom „Nemecko“ bode 1 nariadenia č. 1408/71 v súlade s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva.

40. Ako už bolo uvedené v úvode, cieľom tohto ustanovenia sekundárneho práva Spoločenstva je umožniť Spolkovej republike Nemecko ponechať vnútroštátne právne

predpisy v SGB VI, z ktorých si môžu obyvatelia nemeckého pôvodu pochádzajúci z východných častí územia bývalej Nemeckej ríše, ktoré nie sú súčasťou štátneho územia dnešnej Spolkovej republiky Nemecko, ktorí boli uznaní za prisídlené osoby v zmysle § 1 BVG, uplatňovať nároky na vyplácanie starobného dôchodku. Toto ustanovenie sekundárneho práva sa podľa jednotného názoru účastníkov v prejudiciálnom konaní vzťahuje okrem iného na tie ustanovenia SGB VI, podľa ktorých nemôžu byť dôchodky, na ktoré nárok vznikol podľa tohto zákona vyplácané do zahraničia. Prílohu VI D s názvom „Nemecko“ bod 1 nariadenia č. 1408/71 je preto potrebné právne chápať ako ustanovenie, ktoré vylučuje presne ohraničený predmet právnej úpravy z vecnej pôsobnosti tohto nariadenia a ponecháva jej legislatívnu právomoc Spolkovej republiky Nemecko.

41. V dôsledku toho je nepoužiteľným najmä zrušenie ustanovenia o bydlisku stanovené v článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71,³ ktoré členským štátom zakazuje okrem iného znížiť, prípadne odňať peňažné dávky v starobe nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov z dôvodu, že príjemca má bydlisko na území iného členského štátu, ako je štát, kde

3 — SCHULER, R.: *Europäisches Sozialrecht* (vydal Maximilian Fuchs), 4. vydanie, článok 10, bod 13, poukazuje na to, že príloha VI nariadenia č. 1408/71 obsahuje výnimky zo zásady vyplácania dávok do zahraničia.

sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie.⁴

nevýhodu spočívajúcu v strate nárokov na peňažné dávky z dôvodu presťahovania sa do iného členského štátu a týmto umožniť pracovníkom voľný pohyb na základe práva Spoločenstva.⁵

42. Poskytovanie dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia však v žiadnom prípade nepredstavuje zásadu, ktorá by platila výlučne na úrovni sekundárneho práva. Článok 10 ods. 1 naopak spĺňa koordinačnú úlohu stanovenú v článku 42 písm. b) ES, podľa ktorej je potrebné zabezpečiť vyplácanie dávok, na ktoré vznikol nárok na základe systému sociálneho zabezpečenia jedného alebo viacerých členských štátov, oprávneným osobám, ktoré majú bydlisko na území iného členského štátu. Zásada poskytovania peňažných dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia, tak ako vyplýva z jej primárneho právneho základu v článku 42 písm. b) ES, má teda za cieľ vylúčiť prostredníctvom zákazu uplatnenia odporujúcej právnej úpravy členských štátov právu

43. Vzhľadom na dôležitosť článku 42 písm. b) ES pre uskutočnenie voľného pohybu pracovníkov je nutné súhlasiť s názorom Komisie, že prejudiciálna otázka

4 — Článok 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 vylučuje akékoľvek zníženie nároku z dôvodu bydliska v inom členskom štáte. Vymenováva prakticky všetky zakázané možnosti obmedzenia práva prostredníctvom vnútroštátnej úpravy, ktoré stanovujú požiadavku bydliska v príslušnom členskom štáte. Pozri rozsudky z 20. júna 1991 Newton, C-356/89, Zb. s. I-3017, bod 23; z 24. februára 1987, Giletti a i., 379 až 381/85 a 93/86, Zb. s. 955, bod 17, a z 10. júna 1982, Camera, 92/81, Zb. s. 2213, bod 16. Prostredníctvom tohto zrušenia ustanovení o bydlisku sa v práve členských štátov vo svojom dôsledku dosiahla asimilácia štátnych území členských štátov, pokiaľ ide o oprávnenie poberať dávky. V pozitívnom slova zmysle to znamená, že toto ustanovenie ukladá členským štátom povinnosť, aby všetky dávky uvedené v článku 10 ods. 1 preniesli do iných členských štátov, ktoré spadajú do vecnej pôsobnosti nariadenia č. 1408/71. Niektorí autori v tom vidia upustenie od tradičnej zásady teritoriality v sociálnom práve. Pozri SCHULER, R.: c. d. už citované v poznámke pod čiarou 3, článok 10, bod 3; LOUVEN, K., a LOUVEN, C.: Das Territorialitätsprinzip im Internationalen Sozialrecht, *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, 1991, časť 13, s. 497; a EICHENHOFFER, E.: Export von Sozialleistungen nach Gemeinschaftsrecht, *Die Sozialgerichtsbarkeit*, 1999, s. 57.

5 — Bez spočítania dôb poistenia a bez poskytovania peňažných dávok do zahraničia by pracovník, ktorý využil svoje právo voľného pohybu, prišiel o svoje práva sociálneho zabezpečenia v rozsahu, v akom boli založené na práve štátu jeho predchádzajúcej pracovnej činnosti. Súdny dvor preto v rozsudku zo 7. novembra 1973, Smieja (51/73, Zb. s. 1213, body 14 až 17), uviedol, že článok 10 ods. 1 „zabezpečuje, aby dotknuté osoby mohli bez obmedzenia poberať určité dôchodky a iné peňažné dávky, ktoré získali podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, aj keď majú bydlisko na území iného členského štátu, než v ktorom má inštitúcia príslušná na ich vyplácanie sídlo. Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť nárok dotknutých osôb na takéto dávky tiež vtedy, ak bývajú v inom členskom štáte, napríklad v štáte pôvodu“. Podľa konštatovania Súdneho dvora v rozsudku z 10. júna 1980, Caracciolo (92/81, Zb. s. 2213, bod 14), je cieľom neobmedzeného poskytovania peňažných dávok do zahraničia „nielen to, že dotknutej osobe zostávajú jej nároky na dôchodky a dávky, ktoré nadobudla podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, aj po premiestnení jej bydliska do iného členského štátu, ale aj to, že jej nie je možné brániť v nadobudnutí takéhoto nároku len preto, že nemá bydlisko na území štátu, v ktorom má inštitúcia príslušná na jeho vyplácanie sídlo. Článok 10 ods. 1 je nutné vykladať v tom zmysle, že poisťovacia inštitúcia štátu pôvodu nesmie na individuálne dávky uplatniť zásadu teritoriality, ktorá bola uvedená pred vnútroštátnym súdom“. Podľa BORCHARDT: *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (vydavateľ M. A. Daus), München, 2004, zväzok I, D. II, č. 64, preto ustanovenie o sociálnom zabezpečení pracovníkov predstavuje nutné doplnenie práva voľného pohybu. RULAND, F.: *Rentenversicherung, in SCHULZE, B., a ZACHER, H. (vydavateľ), Wechselwirkungen zwischen dem Europäischen Sozialrecht und dem Sozialrecht der Bundesrepublik Deutschland, Schriftenreihe für Internationales und Vergleichendes Sozialrecht*, zväzok 12, Berlin, 1991, s. 75, preto európske sociálne právo označuje ako „doplnok voľného pohybu“. Európske sociálne právo obsahuje „spojovacie normy“, ktoré sú nevyhnutné na to, aby v prípade migrujúcich pracovníkov mohli byť čiastočne životopisy nadobudnuté v jednotlivých členských štátoch spojené do jednotného sociálneho životopisu.

Sozialgericht Berlin je vo všeobecnosti zameraná na zlučiteľnosť prílohy VI D, s názvom „Nemecko“, bodu 1 s ustanoveniami primárneho práva týkajúcimi sa voľného pohybu pracovníkov vrátane článkov 42 ES a 39 ES, aj keď podľa môjho názoru zásada poskytovania dávok do zahraničia zohráva pri zodpovedaní na prejudiciálnu otázku podstatnú úlohu.

v článku 10 ods. 1 a v hlavnom ustanovení článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.⁶ Podľa článku 4 ods. 1 písm. c) spadajú dávky v starobe do vecnej pôsobnosti nariadenia. Obmedzenie povinnosti poskytovať dávky do zahraničia vyplýva pre osobitné nepríspevkové dávky z článku 4 ods. 2a. Nariadenie je podľa článku 4 ods. 4 naopak výslovne neuplatniteľné na systémy dávok pre obeť vojny a jej dôsledkov.

2. Uplatniteľnosť ustanovení upravujúcich voľný pohyb pracovníkov

i) Osobná pôsobnosť

a) Zatriedenie ako dávky sociálneho zabezpečenia

44. Zásada poskytovania dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia podľa článku 42 písm. b) ES bola normotvorcom Spoločenstva prostredníctvom nariadenia č. 1408/71 v súvislosti s jej vecnou pôsobnosťou konkretizovaná a obmedzená v tom zmysle, že nie všetky dávky systémov sociálneho zabezpečenia podliehajú povinnosti poskytovania do zahraničia a že nie všetky tieto dávky sú na takéto poskytovanie spôsobilé, ale len tie kategórie dávok, ktoré sú vymenované

45. Žalobkyne spadajú do osobnej pôsobnosti nariadenia v rozsahu, v akom v konaní vo veci samej pred Sozialgericht Berlin uplatňujú voči žalovanému nároky na dôchodok. K chránenému okruhu osôb podľa článku 2 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 patria nielen pracovníci v úzkom zmysle, ale aj dôchodcovia, teda bývalí pracovníci, za predpokladu, že sa na nich vzťahuje zákonný systém

⁶ — EICHENHOFER, E.: Export von Sozialleistungen nach Gemeinschaftsrecht, *Die Sozialgerichtsbarkeit*, 1999, s. 58, uvádza, že článok 10 nariadenia č. 1408/71 nezakladá žiadnu všeobecnú povinnosť exportovať všetky dávky do zahraničia, ako to v skutočnosti požaduje článok 42 ES.

sociálneho poistenia.⁷ Tento predpoklad je splnený, pretože v prípade žalobkyní ide o bývalé pracovníčky v dôchodkovom veku, ktorých príslušnosť k nemeckému systému sociálneho poistenia nie je žiadnym z účastníkov spochybnená. Konkrétne zatriedenie sporných peňažných dávok do katalógu dávok článku 4 ods. 1 vyvoláva naopak otázky.

ii) Vecná pôsobnosť

46. Článok 4 ods. 1 sa obmedzuje na výpočet určitých kategórií dávok sociálneho zabezpečenia, zatiaľ čo legálna definícia nie je vôbec uvedená. Judikatúra tieto kategórie bližšie definovala a zdôraznila pritom, že sa nesmú stanoviť na základe príslušných kritérií vnútroštátneho práva, ale naopak na základe práva Spoločenstva. Zaradenie dávky do oblasti sociálneho zabezpečenia je teda nutné urobiť závislým od priamej nadväznosti na systém

sociálneho poistenia členského štátu, ktorú je potrebné posúdiť na základe jej účelu a predpokladu pre jej poskytnutie.⁸ Inými slovami, pri zatriedení peňažnej dávky členského štátu ako dávky sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 záleží predovšetkým na účele a základe pre výpočet príslušnej dávky.⁹

47. Nemecká vláda a žalovaný v konaní vo veci samej zastávajú ten názor, že sporné dôchodky je potrebné triediť ako systémy dávok pre obeť vojny, ktoré nespádajú do rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71. V tejto súvislosti poukazujú najskôr na rozsudky vo veci Fossi¹⁰ a Tinelli¹¹, v ktorých Súdny dvor konštatoval, že úrazové a invalidné dôchodky, ktoré sú založené na poistných dobách, ktoré sa dosiahli pred rokom 1945 mimo územia Spolkovej republiky Nemecko, sa nemajú považovať za dôchodky

7 — V rozsudkoch z 5. marca 1998, Kulzer (C-194/96, Zb. s. I-895, bod 24), a z 31. mája 1979, Pierik (182/78, Zb. s. 1977, bod 4), Súdny dvor uviedol, že pojem „pracovník“ v zmysle článku 2 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 má všeobecný význam a vzťahuje sa na každú osobu, ktorá bez ohľadu na to, či vykonáva pracovnú činnosť, má podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, ktoré platia pre oblasť sociálneho zabezpečenia, postavenie poistenca. Z toho vyplýva, že dôchodcovia, ktorí sú podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov oprávnení poberať dôchodok, aj keď nevykonávajú pracovnú činnosť, spadajú, patriac k systému sociálneho zabezpečenia pod ustanovenia nariadenia o „pracovníkoch“, ak pre nich nie je nutné použiť osobitné ustanovenia.

8 — Ako Súdny dvor opakovane rozhodol, rozlíšenie medzi dávkami, ktoré sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71, a tými, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, závisí v podstate od základných znakov príslušnej dávky, osobitne od jej účelu a podmienok jej poskytnutia, nezávisí naopak od toho, či je dávka vnútroštátnymi právnymi predpismi zatriedená ako dávka sociálneho zabezpečenia. V rozsudku z 5. júla 1983, Valentini (171/82, Zb. s. 2157, bod 13), Súdny dvor napríklad odmietol príslušnosť k dávkam v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71, pretože podpora sleduje cieľ politiky zamestnanosti tým, že prispieva k uvoľneniu pracovných miest, ktoré sú obsadené pracovníkmi, ktorí sú pred odchodom do dôchodku, v prospech mladších nezamestnaných. Pozri tiež rozsudky z 27. marca 1985, Hoeckx, 249/83, Zb. s. 973, bod 11; zo 4. júna 1987, Campana, 375/85, Zb. s. 2387; zo 16. júla 1992, Hughes, C-78/91, Zb. s. I-4839, bod 14, a z 10. októbra 1996, Hoeber a Zachow, C-245/94 a C-312/94, Zb. s. I-4895, bod 17.

9 — FUCHS, M.: c. d. už citované v poznámke pod čiarou 3, článok 4, body 13 a 14. Rozsudok Valentini, už citovaný v poznámke pod čiarou 8, bod 13.

10 — Rozsudok z 31. marca 1977, Fossi, 79/76, Zb. s. 667.

11 — Rozsudok z 22. februára 1979, Tinelli, 144/78, Zb. s. 757.

patriace do oblasti sociálneho zabezpečenia. Tento záver oprel Súdny dvor o nasledujúce úvahy: po prvé vtedajšie príslušné poisťovacie inštitúcie už neexistovali, po druhé nemecký právny predpis len zmiernuje prípady tvrdosti, ktoré vznikli v súvislosti s naci-onálne-socialistickým režimom a druhou svetovou vojnou, a po tretie vyplácanie dávky vlastným štátnym príslušníkom, ktorí mali bydlisko v zahraničí, je diskrečnej povahy.

dôchodkových platieb nejde o osobitné nepríspevkové dávky v zmysle článku 4 ods. 2a ani o dávky pre obeť vojny v zmysle článku 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71, ale že ide o dávky, ktoré je potrebné zaradiť do zoznamu dávok v starobe a pozostalostných dávok v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) a d), a tým do oblasti sociálneho zabezpečenia.

48. Podľa nemeckej vlády a žalovaného je účelom vnútroštátnych právnych predpisov obsiahnutých v SGB VI vyrovnáť sa s prípadmi tvrdosti, ktoré vyplývajú zo skutočnosti, že inštitúcie sociálneho poistenia boli v dôsledku územných zmien a presídlenia obyvateľstva počas druhej svetovej vojny a po jej skončení zrušené a nároky sa už nemôžu uplatniť. Reichsversicherungsanstalt für Angestellte skončil po zániku Nemeckej ríše svoju činnosť a v roku 1953 bol zrušený. Nároky voči tejto skoršej nemeckej poisťovacej inštitúcii sa preto dnes už nemôžu uplatniť.

50. Zastávam názor, že sa má sledovať tento druhý názor. V prípade sporných dôchodkových platieb, ktoré sú založené na SGB VI, nejde o osobitné nepríspevkové dávky v zmysle článku 4 ods. 2a ani o dávky pre obeť vojny v zmysle článku 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71.

— Vymedzenie vo vzťahu k osobitným nepríspevkovým dávkam

49. Naopak, ako Komisia, talianska vláda a žalobkyňa vo veci C-419/05 a vnútroštátny súd zastávajú názor, že v prípade sporných

51. Judikatúra definuje osobitnú dávku v zmysle článku 4 ods. 2a prostredníctvom svojho účelu. Musí nahrádzať alebo dopĺňať dávku sociálneho zabezpečenia, mať povahu sociálnej pomoci odôvodnenej hospodárskymi a sociálnymi potrebami a musí byť stanovená právnou úpravou s objektív-

nými kritériami.¹² Za rozhodujúce kritérium nepríspevkovosti považuje Súdny dvor skutočné financovanie dávky. Skúma, či je toto financovanie zabezpečené priamo, alebo nepriamo príspevkami na sociálne poistenie alebo prostredníctvom verejných zdrojov.¹³

inštitúcii s tým dôsledkom, že Súdny dvor je týmito zisteniami vnútroštátneho súdu viazaný.

52. Ako Komisia a vnútroštátny súd vo veciach C-396/05 a C-419/05 správne uvádzajú, dávky vyplývajúce z dôb prispievania dosiahnutých na území Nemeckej ríše sa nemôžu považovať za osobitné nepríspevkové dávky v zmysle článku 4 ods. 2a, ktoré sú vyňaté z požiadavky vyplácania dávok do zahraničia, pretože dôvod na platenie dôb prispievania dosiahnutých na území Nemeckej ríše spočíva práve v skutočnosti, že predtým boli zaplatené príspevky do nemeckého systému zákonného dôchodkového poistenia. To takisto zodpovedá právnenému a skutkovému stavu v konaniach vo veci samej, pretože z návrhov na začatie prejudiciálneho konania vo veciach C-396/05 a C-419/05 jednoznačne vyplýva, že obidve žalobkyne vždy jasným spôsobom preukázali platenie príspevkov skoršej poisťovacej

53. Podľa záverov vnútroštátneho súdu vo vyššie uvedených veciach je uznanie okolnosti, že v minulosti boli zaplatené príspevky, tiež tým dôvodom, pre ktorý boli doby poistenia dosiahnuté na území Nemeckej ríše Fremdrenten- und Auslandsrenten-Neuregelungsgesetz (zákonom o novej úprave dôchodkových práv dosiahnutých na základe príspevkov v zahraničí) z 25. februára 1960 vyňaté z práva upravujúceho dôchodkové práva získané na základe príspevkov v zahraničí a prevzaté do všeobecnej úpravy, a to do vtedajšieho Reichsversicherungsordnung (Ríšsky poisťovací poriadok, ďalej len „RVO“) (RVO, § 1250) a do Angestelltenversicherungsgesetz (Zákon o systéme sociálneho zabezpečenia zamestnancov, ďalej len „AVG“) (AVG, § 27) s tým dôsledkom, že sa teraz nachádza vo všeobecných pravidlách, teda v SGB VI.

12 — Rozsudky zo 4. novembra 1997, Snares, C-20/96, Zb. s. I-6057, body 33, 42 a 43; z 11. júna 1998, Partridge, C-297/96, Zb. s. I-3467, bod 34; z 31. mája 2001, Leclere a Deaconescu, C-43/99, Zb. s. I-4265, bod 32; a z 29. apríla 2004, Skalk, C-160/02, Zb. s. I-5613, bod 25.

13 — Rozsudky z 8. marca 2001, Jauch (C-215/99, Zb. s. I-1901, body 32 a 33); Skalka (už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 28), a zo 16. januára 2007, Pérez Naranjo (C-265/05, Zb. s. I-347, bod 36), sa vždy týkali výplaty prídavku na starostlivosť (príspevková dávka) a priznania vyrovnávacieho príspevku na dôchodok (nepríspevková dávka) v Rakúsku, ako aj výplaty doplnkového príspevku z fondu solidarity (nepríspevkovosť bola v podstate potvrdená, bližšie posúdenie bolo vyhradené vnútroštátnym súdom) vo Francúzsku.

54. Ďalší podklad pre zatriedenie do systému dávok sociálneho zabezpečenia podľa článku 4 ods. 1, a tým súčasne proti zatriedeniu do kategórie osobitných nepríspevkových dávok podľa článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71 vyplýva zo spôsobu financovania tohto systému. Ako vysvetlila Komisia a vnútroštátny súd, dávky vyplývajúce z dôb prispievania dosiahnutých

na území Nemeckej ríše nie sú financované rovnako ako dôchodky, ktoré sú založené na dobách prispievania dosiahnutých na území dnešnej Spolkovej republiky Nemecko, napríklad z príspevku Spolku podľa § 213 SGB VI,¹⁴ ale systémom priebežného financovania podľa § 153 SGB VI.¹⁵ To znamená, že v súčasnosti pracovne aktívni poistenci financujú svojimi príspevkami dôchodky tých, ktorí predtým platili príspevky.

dôchodkového systému. Zatriedenie do kategórie osobitných nepríspevkových dávok podľa článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71 je teda vylúčené.

— Vymedzenie vo vzťahu k dávkam pre obete vojny a jej dôsledkov

55. Tieto argumenty naznačujú, že systém dávok vyplývajúcich z dôb prispievania dosiahnutých na území Nemeckej ríše sa má považovať za súčasť nemeckého

56. V súvislosti so zatriedením dávok vyplývajúcich z dôb prispievania dosiahnutých na území Nemeckej ríše ako časťou systému dávok pre obete vojny a jej dôsledkov podľa článku 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71, ktoré podporuje nemecká vláda a žalovaný, je potrebné poukázať na skutočnosť, že toto ustanovenie, podobne ako článok 4 ods. 2a predstavuje ustanovenie upravujúce výnimku, ktoré sa musí v súlade s ustálenou judikatúrou Súdného dvora vykladať v zmysle článku 42 ES, ktorého cieľom je vytvorenie čo možno najširšieho voľného pohybu migrujúcich pracovníkov.¹⁶ Ciele článkov 39 ES, 40 ES a 42 ES by neboli dosiahnuté, ak by pracovníci v dôsledku toho, že využijú svoje právo voľného pohybu, mali stratiť výhody

14 — Toto ustanovenie upravuje finančnú účasť Spolku na výdavkoch všeobecného dôchodkového poistenia. Pri prebratí zásady sociálneho štátu vytvoril Spolok systém dôchodkového poistenia, ktorý je v prevažnej miere založený na povinnosti. V dôsledku toho je povinný v únosnej miere upraviť záťaž, ktorá z tohto systému vyplýva. Úlohou príspevku Spolku je garantovať dávky z dôchodkového poistenia a chrániť platcov príspevkov pred nadmerným zaťažením. Má preto bezpečnostnú a zabezpečovaciu funkciu [DIEL, U.: Sozialgesetzbuch VI (vydavateľa HAUCK, K., a NOFTZ, W.), zväzok 2, Berlín, 2006, bod 213, č. 8 a 9, s. 44].

15 — Systém priebežného financovania je metódou financovania sociálneho poistenia, osobitne zabezpečenie v starobe, ale tiež zdravotné poistenie a poistenie pre prípad nezamestnanosti. Zaplatené príspevky sú bezprostredne používané na financovanie poskytnutých dávok, pričom rezervy môžu byť v malom rozsahu tvorené poisťovacími inštitúciami (napríklad rezerva pre trvalú udržateľnosť systému zákonného dôchodkového poistenia). Za zaplatenie svojich príspevkov získa platiteľ príspevku nárok na dávky v prípade potreby (nezamestnanosť, choroba, staroba). Tento systém je založený na tzv. „generačnej zmluve“. Týmto pojmom sa opisuje stav, keď platitelia príspevkov počas určitého obdobia financujú prostriedky na obživu príslušnej aktuálnej generácii poberateľov dôchodku a zo svojej strany za to môžu mať nárok — alebo lepšie povedané oprávnené očakávanie —, že neskôr budú generácie súčasných detí podporené rovnakým spôsobom (FINKE, H.: Sozialgesetzbuch VI, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, zväzok 2, Berlín 2006, K, § 153, č. 20, s. 7).

16 — Pozri rozsudok z 12. októbra 1978, Belbouab, 10/78, Zb. s. 1915, bod 5.

sociálneho zabezpečenia, ktoré im poskytujú právne predpisy členského štátu,¹⁷ osobitne ak tieto výhody predstavujú protiuplnenia vo vzťahu k nim zaplateným príspevkom.¹⁸ V tomto rámci normotvorca Spoločenstva síce môže prijať ustanovenia, ktoré stanovia výnimky zo zásady poskytovania dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia, avšak ustanovenia upravujúce výnimky, ako článok 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71, je potrebné vykladať reštriktívne.¹⁹

57. V dôsledku toho Súdny dvor uznal len vo veľmi špecifických prípadoch dávky členských štátov, ako systémy dávok pre obeť vojny a jej dôsledkov. Okrem už citovaných rozsudkov Fossi²⁰ a Tinelli,²¹ je potrebné spomenúť rozsudky Gillard²² a Baldinger,²³ v ktorých išlo o odškodnenie vyplácané Belgickom a Rakúskom vlastným štátnym príslušníkom, ktorí padli do vojnového zajatia, ako uznanie služieb, ktoré vykonali pre svoju vlasť, a skúšok, ktorými prešli. Na základe úzkej súvislosti s vojnovými udalosťami vznikla v obidvoch veciach nutne odškodňu-

júca povaha platieb. Naopak, v konaniach vo veci samej nie je možné dospieť k takémuto záveru, osobitne vtedy, ak v prípade dávok, ktoré sú predmetom sporu, nejde o klasické vojnové odškodnenie, ale o bežné starobné dôchodky.

58. Chcela by som poznamenať, že na rozdiel od toho, čo tvrdila nemecká vláda, uplatnenie zásad uvedených v rozsudkoch Fossi a Tinelli na prejednávanej veci sa nejaví ako vhodné, pretože v daných prípadoch sa Súdny dvor, ako správne uvádza vnútroštátny súd, musel zaoberať prípadmi týkajúcimi sa dôchodkových práv dosiahnutých na základe príspevkov v zahraničí podľa FRG a nie prípady, ktoré spadajú pod SGB VI, čo predstavuje iný, pre rozhodnutie relevantný skutkový stav. Podľa môjho názoru je nutné rozlišovať medzi dobami prispievania dosiahnutými v zahraničí, ktoré boli dosiahnuté na základe zohľadnenia dôb prispievania v cudzom, to znamená inom ako nemeckom systéme a dobami prispievania dosiahnutými na území Nemeckej ríše, kde boli príspevky platené nemeckej inštitúcii. Vzhľadom na to, že v prejednávanej veci ide o neskôr uvedený prípad, považuje za nevyhnutné starostlivo preskúmať podmienky článku 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71.

59. Nie som presvedčená o odvolávaní sa nemeckej vlády a žalovaného na odškodňujúcu povahu dávok vyplácaných z dôb prispievania dosiahnutých na území Nemeckej ríše,

17 — Rozsudky z 21. októbra 1975, Petroni 24/75, Zb. s. 1149, bod 13; z 3. februára 1977, Strehl, 62/76, Zb. s. 211; z 10. januára 1980, Jordan-Vosters, 69/79, Zb. s. 75; z 12. júna 1980, CCAF/Laterza, 733/79, Zb. s. 1915; z 23. februára 1986, De Jong, 254/84, Zb. s. 671, bod 15, a zo 14. decembra 1989, Dammer, C-168/88, Zb. s. 4553, bod 21.

18 — Rozsudok Jauch, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 20, a rozsudok z 25. februára 1986, Spruyt, 284/84, Zb. s. 685, body 18 a nasl.

19 — Rozsudok Jauch, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 21, a rozsudok z 21. februára 2003 Hosse, C-286/03, Zb. s. I-1771, body 24 a 25.

20 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 10.

21 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 11.

22 — Rozsudok zo 6. júla 1978, Gillard, 9/78, Zb. s. 1661.

23 — Rozsudok zo 16. septembra 2004, Baldinger, C-386/02, Zb. s. I-8411.

pretože uznanie dôb prispievania nie je založené na skutočnosti, že bola vojna, ale ako už bolo uvedené, na tom, že v minulosti boli zaplatené príspevky nemeckej poisťovacej inštitúcii. Dôvod na vyplácanie starobného dôchodku preto nemôže závisieť na čisto diskrečnom rozhodnutí Spolkovej republiky Nemecko, ktorého cieľom bolo splniť svoju historickú zodpovednosť voči obetiam nacionálne-socialistického režimu, ale je potrebné ho vidieť v naplnení zákona, teda v opísanej skutkovej podstate nemeckého dôchodkového práva v SGB VI.

území Nemeckej ríše (Pomoransko), alebo na anektovanou území (Sudety). Rozhodujúce je len to, že boli platené príspevky. Reichsversicherungsanstalt.

60. Odmietnuté musí byť tiež odôvodnenie nemeckej vlády a žalovaného, podľa ktorého sporné dôchodkové platby slúžia ako odškodňujúce dávky platcom príspevkov za vojnu spôsobený zánik bývalých poisťovacích inštitúcií na východných územiach Nemeckej ríše. Pokiaľ sa toto odôvodnenie vzťahuje na bývalý Reichsversicherungsanstalt ako v tej dobe príslušnú poisťovaciu inštitúciu, je proti nemu nutné namietat, že to nemení nič na okolnosti, že platby príspevkov boli nesporne odvedené štátnej poisťovacej inštitúcii. V tomto zmysle musím súhlasiť s tvrdením talianskej vlády, že nemôže záležať na tom, či žalobcovia žili na

61. Podľa môjho názoru je zánik infraštruktúry a zariadení patriacich poisťovacej inštitúcii v dôsledku územného rozdelenia Pomoranska a Sudet od Nemeckej ríše pre posúdenie prejednávanej veci irelevantný, pretože zmena vybavenia inštitúcie vecnými a personálnymi prostriedkami, či už podmienené dôsledkami vojny, nemá žiadny vplyv na jej právnu subjektivitu.²⁴ Musím súhlasiť

24 — Reichsversicherungsanstalt für Angestellte bol založený v Berlíne v roku 1912 ako inštitúcia štátneho povinného poistenia pre zamestnancov. Ako verejnoprávna korporácia s postavením orgánu spadal najskôr pod dohľad ríšskeho kancelára, od roku 1919 bol inštitúciou podliehajúcou ríšskemu ministerstvu práce. V roku 1934 bol podriadený ríšskemu poisťovaciemu úradu a okrem svojich doterajších úloh prevzal aj dohľad nad pokladnicami zdravotného poistenia zamestnancov. Verejnoprávnymi korporáciami sú verejnoprávne združenia osôb, ktoré samy spravujú svoje záležitosti a ktoré tým súčasne majú odľahčiť štátnu správu. Nenadväzujú na všeobecný znak bydliska alebo usadenia sa na určitom území, ale zahrňujú svojich členov podľa špecifických, a to pracovných, hospodárskych, sociálnych, kultúrnych alebo iných kritérií. Z toho dôvodu sú na rozdiel od územných korporácií označované tiež ako personálne korporácie. V oblasti sociálneho poistenia k tomu patria všeobecné miestne zdravotné poisťovne a pokladnice zdravotného poistenia, ktoré majú to isté postavenie, profesijné združenia, zemské poisťovacie ústavy a spolkový poisťovací ústav pre zamestnancov (MAURER, H.: *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 12. vydanie, Mníchov, 1999, § 23, bod 30). KOJA, F.: *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 3. vydanie, Viedeň, 1996, s. 322, poukazuje na to, že poisťovacie inštitúcie sociálneho poistenia majú postavenie na rozmedzí medzi personálnymi a záujmovými združeniami, majú však znaky inštitúcií. Ako inštitúcie predstavujú organizačný súhrn správnych zamestnancov a vecných prostriedkov (budovy, zariadenia, technické vybavenie) v samostatnej správnej jednotke.

s vnútroštátnym súdom vo veciach C-396/05 a C-419/05 v tom zmysle, že rozhodným nesmie byť to, aký kapitál predtým nadobudla poisťovacia inštitúcia a či bol tento kapitál v dôsledku vojny stratený. Z môjho pohľadu je naopak rozhodujúca otázka, či Reichsversicherungsanstalt po skončení vojny organizačne naďalej existovala ako správna jednotka.

s tvrdením nemeckej vlády a žalovaného týkajúcim sa čiastočného zániku Reichsversicherungsanstalt na bývalých východných územiach. V prípade, že by bol uznaný právny názor nemeckej vlády týkajúci sa údajného zániku Reichsversicherungsanstalt, muselo by sa naopak vychádzať z toho, ako správne uviedla talianska vláda, že táto poisťovacia inštitúcia zanikla ako celok, to znamená nielen pre tých poistencov, ktorí žili na bývalých východných územiach, ale aj pre tých, ktorí v nej boli poistení a mali svoje bydlisko na území dnešnej Spolkovej republiky Nemecko. Posledný uvedený okruh osôb však nie je spornou vnútroštátnou úpravou dotknutý, hoci boli príspevky zaplatené v obidvoch prípadoch.

62. Nemecká vláda a žalovaný vo svojich písomných vyjadreniach tvrdia, že Rentenversicherung Bund sa síce stala funkčnou nástupkyňou, nie však právnou nástupkyňou Reichsversicherungsanstalt. Nemecká vláda neskôr na pojednávaní tento argument na otázku Súdneho dvora upresnila v tom zmysle, že funkčné nástupníctvo sa pojmovo od právneho nástupníctva líši v tom, že nástupkyňa neprevzala záväzky. Bez ohľadu na nejasnosť, ktorá má za následok používanie takéhoto pojmu, sa mi tento názor zdá nezrozumiteľný. Z návrhov na začatie prejudiciálneho konania vo veciach C-396/05 a C-419/05 totiž vyplýva, že Reichsversicherungsanstalt už síce neexistuje, ale že mal svoje sídlo v Berlíne, teda na území dnešnej Spolkovej republiky Nemecko, a jeho majetok (napríklad pozemky a administratívne budovy) prešiel do vlastníctva žalovaného. Z toho dôvodu nie je možné súhlasiť

63. V dôsledku toho nie je možné uznať, že vyplácanie dôchodku za doby prispievania dosiahnuté na území bývalej Nemeckej ríše predstavuje akúkoľvek formu odškodnenia. Nejde teda o dávku zo systému dávok pre obeť vojny podľa článku 4 ods. 4, ale v súlade s jej účelom, jej financovaním a podmienkami na jej poskytnutie o dávku sociálneho zabezpečenia podľa článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.

— Právny účinok vyhlásenia podľa článku 5 nariadenia č. 1408/71

článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.²⁶ Oznámené dávky potom spadajú do vecného rozsahu pôsobnosti nariadenia.²⁷ Oznámenie má právne následky spôsobujúce záväzok členským štátom ich vlastným aktom, takže sa musia svojimi vyhláseniami riadiť.²⁸

64. Tento záver je podporený vyhlásením, ktoré podľa článku 5 nariadenia č. 1408/71 podala Spolková republika Nemecko a v ktorom v bode I časti 3 písm. a) uviedla zákonník o sociálnom zabezpečení, knihu VI, z 18. decembra 1989 ako právne predpisy a systémy v zmysle článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.²⁵ Zohľadnenie dôb prispievania dosiahnutých na území bývalej Nemeckej ríše pri výpočte dôchodku vyplýva z ustanovení tohto zákona, teda z § 247 ods. 3 prvej vety SGB VI, podľa ktorého dobami prispievania sú tiež doby, za ktoré boli podľa ríšskych zákonov v oblasti poistenia zaplatené povinné (povinné doby prispievania) alebo dobrovoľné príspevky.

3. Obmedzenie voľného pohybu pracovníkov prostredníctvom doložky o bydlisku

66. Naplnenie skutkovej podstaty článku 4 ods. 1 vyvoláva právny následok v článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71, ktorý členským štátom zakazuje uplatňovať vnútroštátne predpisy, ktoré stanovujú zníženie starobných peňažných dávok v prípade, že sa oprávnená osoba presťahuje do iného členského štátu. Táto takzvaná zásada zrušenia

65. Ak členský štát uvedie vo vyhlásení podľa článku 5 nariadenia č. 1408/71 právny predpis, nutne z toho vyplýva, že dávky uvedené v tomto právnom predpise sú dávkami sociálneho zabezpečenia v zmysle

25 — Vyhlásenie Spolkovej republiky Nemecko podľa článku 5 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva (Ú. v. EÚ C 210, 2003, s. 1), pod bodom I časti 3 písm. a). Z toho vyplýva, že predpisy upravujúce zákonné dôchodkové poistenie obsiahnuté v „zákoníku o sociálnom zabezpečení, knihe VI z 18. decembra 1989“ sú časťou právnych predpisov a systémov, ktoré uvádza článok 4 ods. 1 a 2 nariadenia.

26 — Rozsudok z 29. novembra 1977, Beerens, 35/77, Zb. s. 2249, body 9 a 10.

27 — BRECHMANN, W.: *Kommentar zum EUV/EGV*, 1. vydanie (1999), článok 42, s. 647, bod 11, poukazuje na to, že s vyhlásením právne predpisy a systémy nutne ako celok spadajú do rozsahu pôsobnosti nariadenia. Súdny dvor ďalej v rozsudkoch z 5. mája 1977, Jansen (104/76, Zb. s. 829, bod 7); z 27. januára 1981, Vigier (70/80, Zb. s. 229, body 12 a nasl.), a z 18. mája 1995, Rheinhold a Mahla (C-327/92, Zb. s. I-1235, body 15 a nasl.), konštatoval, že rozsah pôsobnosti článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 je opísaný spôsobom, z ktorého je zjavné, že predpisy práva Spoločenstva sa vzťahujú na vnútroštátne systémy sociálneho zabezpečenia v celom rozsahu.

28 — Pozri rozsudky Partridge, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 35; z 22. februára 1990, Bronzino, 228/88, Zb. s. I-531, bod 11, a Gatto, C-12/89, Zb. s. I-557. FUCHS, M.: *Europäisches Sozialrecht*, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, článok 5, bod 5; BRALL, N.: *Der Export von Leistungen der sozialen Sicherheit in der Europäischen Union*, Baden-Baden, 2003, s. 153.

ustanovení o bydlisku však neplatí neobmedzene, ako to vyplýva už zo znenia, a takto to potvrdil Súdny dvor,²⁹ ale len s výhradou, ak v tomto nariadení nie je stanovené inak. Niečo iné výslovne vyplýva z ustanovenia o výnimke uvedeného v prílohe VI D s názvom „Nemecko“ bodu 1 nariadenia č. 1408/71.

67. Vzhľadom na to, že obidve ustanovenia sekundárneho práva majú rovnakú právnu silu, nie je možné preskúmať platnosť prílohy VI D, s názvom „Nemecko“, bodu 1 priamo na základe článku 10 ods. 1. Je však potrebné pamätať na to, že funkcia článku 10 ods. 1 spočíva v tom, že naplnením koordinačného poverenia článku 42 ES zavádza systém úpravy pre Spoločenstvo, ktorý v oblasti sociálneho zabezpečenia prispeje k zabezpečeniu základnej slobody voľného pohybu pracovníkov zakotvenej v článku 39 ES.³⁰ V dôsledku toho tu uvedená uplatniteľnosť nariadenia č. 1408/71 na skutkové stavy, ktoré sú podstatou konaní vo veci samej, tak otvára možnosť preskúmania zlučiteľnosti tohto nemeckého zápisu s pravidlami vyššej právnej sily práva

Spoločenstva. K nemu patria články 39 ES a 42 ES ako príslušné ustanovenia v súvislosti s voľným pohybom pracovníkov, ako aj článok 18 ES týkajúci sa občianstva Únie.

68. Voľný pohyb pracovníkov v rámci Spoločenstva je zabezpečený článkom 39 ods. 1 ES. Toto ustanovenie zakotvuje nielen zákaz diskriminácie, ale okrem iného vyžaduje, aby sa do práva na voľný pohyb nezasahovalo.³¹ Súdny dvor niekoľkokrát vyhlásil, že článok 39 ES vykonáva základnú zásadu, ktorá je zakotvená v článku 3 písm. c) ES, podľa ktorého činnosť Spoločenstva zahŕňa odstránenie prekážok voľného pohybu osôb medzi členskými štátmi.³² Pre žalobkyne v konaní vo veci samej mala zmena ich bydliska do iných členských štátov za následok, že na základe nového výpočtu ich nárokov na dôchodok stratili približne 60 %, prípadne 25 % svojho dôchodku. Takáto strata zákonne nadobudnutých nárokov na dôchodok je schopná obmedziť oprávnené osoby ako žalobkyne vo výkone ich práva na voľný pohyb, a je preto nutné ju považovať za obmedzenie tejto základnej slobody. To isté platí aj pre ich právo ako občanov Únie na voľný pohyb, ktoré im priznáva článok 18 ods. 1 ES.

29 — Rozsudok Snares, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 39.

30 — BRALL, N.: c. d. už citované v poznámke pod čiarou 28, s. 28. Podľa KAHIL: *Europäisches Sozialrecht und Subsidiarität*, Baden-Baden, 1996, s. 252, splnomocnenie normotvorcu Spoločenstva na vydanie koordinačných pravidiel vyplýva nielen zo znenia článku 42 ES a z teleologického výkladu ustanovenia, ale aj z jeho funkčnej súvislosti s článkom 39 ES.

31 — LANGER, R.: *Europäisches Sozialrecht*, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, článok 39, bod 1.

32 — Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saggio 13. apríla 2000, Elsen, C-135/99, Zb. s. I-10409, bod 25, a rozsudok z 26. januára 1999, Terhoeve, C-18/95, Zb. s. I-345, bod 36.

4. Odôvodnenie obmedzenia voľného pohybu pracovníkov a) Tvrdenia účastníkov konania

69. Ak nemecký zákonodarca využíva právomoc vytvoriť pre okruh osôb, ktorý dosiahol doby prispievania na území bývalej Nemeckej ríše mimo Spolkovej republiky, osobitné zákonné normy, je v prípade bydliska mimo Nemecka povinný krátenie plných dávok vyplývajúcich z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí stanoviť v každom prípade tak, aby nebolo porušené právo na voľný pohyb.

70. Vo veci Elsen³³ Súdny dvor bez toho, aby sa musel bližšie zaoberať platnosťou ustanovení v prílohe VI D konštatoval, že pri úprave svojich systémov sociálneho zabezpečenia „majú členské štáty dodržiavať právo Spoločenstva a najmä ustanovenia Zmluvy ES o voľnom pohybe pracovníkov a tiež slobodu priznanú každému občanovi Európskej únie pohybovať sa a mať pobyt na území členských štátov“.

33 — Rozsudok z 23. novembra 2000, Elsen, už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 33; podobne rozsudky z 28. apríla 1998, Decker, C-120/95, Zb. s. I-1831, bod 23; Kohll, C-158/96, Zb. s. I-1931, bod 19; z 12. mája 1998, Martínez Sala, C-85/96, Zb. s. I-2708, bod 33, a zo 7. februára 2002, Kauer, C-28/00, Zb. s. I-1343, bod 45.

71. Nemecká vláda uvádza k odôvodneniu obmedzenia voľného pohybu pracovníkov snahu nemeckého zákonodarcu o integráciu osôb presídlených z bývalých východných území do spoločnosti Spolkovej republiky Nemecko.

72. Ďalej uvádza, že tým, že SGB VI vyžaduje bydlisko oprávnenej osoby, vyvodzuje tým dôsledok zo skutočnosti, že inštitúcie dôchodkového poistenia Spolkovej republiky Nemecko sú síce funkčnými, nie však právnymi nástupcami Reichsversicherungsanstalt. Toto funkčné nástupníctvo však môže a má zasiahnuť len v prípade aktuálnej územnej príslušnosti. V opačnom prípade by na základe udalostí druhej svetovej vojny, počas ktorej boli veľké časti východnej Európy obsadené Nemeckom, vznikol neprehľadný okruh potenciálne oprávnených osôb. Tento okruh osôb takisto nie je možné logicky ohraničiť iným objektívnym kritériom ako bydliskom.

73. Pravidlá o dobách prispievania dosiahnutých na území bývalej Nemeckej ríše, ako aj o dobách dosiahnutých podľa FRG slúžia tak podľa tvrdení nemeckej vlády na obranu pred finančnými rizikami, ktoré by bolo možné len ťažko zvládnuť. Tieto riziká by zaťažili nielen

nemeckú štátnu pokladnicu vo forme vyrovnávacích platieb dôchodkovým pokladniciam, ale celkovo by tiež spochybnili povahu nemeckého dôchodkového poistenia, pretože to sa v súčasnosti v prevažnej miere opiera o financovanie prostredníctvom príspevkov poistencov.

príslušné stanovovať podmienky na poskytovanie sociálnych dávok,³⁴ a majú preto široký priestor pre voľnú úvahu, pokiaľ ide o stanovenie kritérií na hodnotenie väzby na spoločnosť štátu.³⁵ Normotvorca Spoločenstva tento priestor pre voľnú úvahu vedome neobmedzoval, osobitne vo vzťahu k ustanoveniam o bydlisku pre osobitné nepríspevkové dávky. Naopak, vyhlásil ustanovenie o bydlisku v článku 10a nariadenia č. 1408/71 výslovne za prípustné.³⁶

74. Komisia naopak zastáva názor, že požiadavka bydliska ako podmienky na vyplácanie dôchodku za doby prispievania dosiahnuté na území bývalej Nemeckej ríše je neprimeraným zásahom do voľného pohybu pracovníkov podľa článkov 39 ES a 42 ES, ktorý v zmysle judikatúry Súdneho dvora k občianstvu Únie podľa článku 18 ES nie je možné odôvodniť.

76. Na druhej strane je nutné namietat, že tieto zásady sa v podstate uplatnia len na osobitné nepríspevkové dávky podľa

b) Právne posúdenie

75. V súvislosti s integračnou funkciou predmetného vnútroštátneho zákonodarstva je potrebné súhlasiť s nemeckou vládou, že podľa súčasného stavu práva Spoločenstva sú z dôvodu neexistencie harmonizácie v oblasti sociálneho zabezpečenia členské štáty naďalej

34 — Rozsudok Snares, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 45.

35 — Vo svojich návrhoch z 30. apríla 2006 vo veci Tas-Hagen and Tas (C-192/05, Zb. s. I-10451, body 61 a 62) generálna advokátka Kokott uviedla, že tak ako má členský štát vo všeobecnosti možnosť slobodne stanoviť podmienky poskytovania sociálnych dávok, ktoré nie sú upravené právom Spoločenstva, tak má tiež široký priestor pre posúdenie a úvahu s ohľadom na stupeň integrácie, ktorý musí dotknutá osoba preukázať. Ako kritérium väzby na spoločnosť členského štátu poskytujúceho dávku je v podstate možné odkázať na bydlisko dotknutej osoby. Jej integrácia do príslušnej spoločnosti sa môže považovať za preukázanú konštatovaním, že po určitú dobu bývala v danom členskom štáte. Pozri k tomu rozsudok z 15. marca 2005, Bidar, C-209/03, Zb. s. I-2119, bod 57; pozri tiež rozsudky z 11. júla 2002, D'Hoop, C-224/98, Zb. s. I-6191, bod 38; z 23. marca 2004, Collins, Zb. s. I-2703, bod 67; a z 15. septembra 2005, Ioannidis, C-258/04, Zb. s. I-8275, bod 30. Nakoniec pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 29. marca 2007 vo veci C-287/05, Hendrix, Zb. s. I-6909, bod 72.

36 — Nakoniec pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Hendrix, už citovaná v poznámke pod čiarou 35, bod 72.

článku 10a.³⁷ Naopak, v prejednávanych veciach v konaní vo veci samej je v znení článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 analogické uplatnenie zakázané pre zjavnú vôľu normotvorcu Spoločenstva odstrániť ustanovenie o bydlisku pre starobné peňažné dávky.

alebo funkčným nástupcom Reichsversicherungsanstalt, pretože existujú dostatočné dôkazy svedčiace o určitej kontinuite v podobe Rentenversicherung Bund. Tiež je jasné to, že tieto platby neslúžia ako uznanie osobitných dávok pre obete vojny, ale predstavujú dávky sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.

77. Argumentácia nemeckej vlády sa predovšetkým zakladá na už vyvrátenom tvrdení, že v prípade dôchodkových platieb, ktoré sú predmetom sporu, ide o sociálne dávky, ktoré sa neodvíjajú od dôb prispievania niektoré ešte dnes existujúcej tuzemskej alebo zahraničnej poisťovacej inštitúcie. Z pohľadu práva Spoločenstva nemôže byť rozhodným to, či je Rentenversicherung Bund právnym,

78. V rozsahu, v akom nemecká vláda poukazuje na údajné, len ťažko zvládnuteľné riziká, je nutné poznamenať, že v tomto zmysle si nesplnila svoju povinnosť preukazovania a dokazovania. Predovšetkým nepredložila dôkaz týkajúci sa presného počtu dotknutých osôb a dôkaz týkajúci sa prípadných nákladov v prípade vyplácania nekráteného starobného dôchodku týmto osobám. Bez ohľadu na to je táto argumentácia nezrozumiteľná, pretože k úplnému vyplateniu dôchodkov v prípade pobytu dotknutých osôb na území Spolkovej republiky Nemecko by tak či tak muselo dochádzať. Nemecká úprava v SGB VI preto nemôže sledovať len účel zabránenia vystahovania oprávnených osôb do iných členských štátov.

37 — Pozri rozsudky Leclere a Deaconescu (už citované v poznámke pod čiarou 12, bod 32), Snares (už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 42), a z 27. septembra 1988, Lenoir (313/86, Zb. s. 5391, bod 16), v ktorých Súdny dvor zdôraznil, že pokiaľ ide o osobitné nepríspevkové dávky, je na normotvorcovi Spoločenstva, aby v rámci prebratia článku 42 ES vydal predpisy, ktoré sa odchyľujú od zásady poskytovania dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia. Osobitne môže, ako už uznal Súdny dvor, urobiť poskytovanie dávok, ktoré sú úzko spojené so sociálnym prostredím závislým na bydlisku v štáte príslušnej inštitúcie. Článok 10a nariadenia č. 1408/71 umožňuje zahrnúť dávky zmiešanej povahy, tak ako sú definované v článku 4 ods. 2a do koordinácie, bez toho, aby ich tým súčasne podrobil povinnosti vyplácania dávok do zahraničia. Tieto dávky sú poskytované len v členskom štáte bydliska podľa jeho právnych predpisov a na jeho ťarchu. Podľa judikatúry Súdneho dvora ide o dávky, ktoré sa na základe niektorých znakov podobajú sociálnej pomoci v tom, že jedným z podstatných kritérií na ich poskytovanie je potreba a nie sú založené na spočítaní dôb zamestnania alebo prispievania, zatiaľ čo podľa iných znakov sa približujú k sociálnemu zabezpečeniu v tom zmysle, že poskytovanie nimi stanovených dávok nezávisí od voľnej úvahy a že poskytujú príjmom dávok právne vymedzené postavenie a súčasne spadajú do kategórie sociálneho zabezpečenia, ako aj do kategórie sociálnej pomoci (pozri SCHÜLER, R.; c. d. už citované v poznámke pod čiarou 3, článok 10a, body 1 a 2, a VAN RAEPENBUSCH, S.; *La sécurité sociale des travailleurs européens — Principes directeurs et grands arrêts de la Cour de Justice des Communautés européennes*, Brussels, 2001, s. 28 a nasl.).

79. Ďalej je potrebné skúmať, či je „myšlienka integrácie“, ktorá je podľa tvrdení nemeckej vlády základom právnej úpravy SGB VI,

zlučiteľná s koncepciou občianstva Únie, tak ako je upravená v článkoch 17 ES a 18 ES. Článok 18 ES poskytuje občanom Únie právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v Zmluve a v opatreniach prijatých na ich vykonanie.

pracovníkov, a tým tiež občanov Únie do sociálneho a spoločenského života členského štátu.⁴¹ Článok 39 ES a článok 18 ods. 1 ES sú zjavne porušené takýmto vnútroštátnym zákonodarstvom, o aké ide v prejednávanej veci, ktoré síce sleduje integráciu určitej skupiny osôb do spoločnosti rodnej krajiny, súčasne je ale zamerané proti integrácii do spoločnosti iných členských štátov.

80. Na základe tohto ustanovenia sa základná sloboda voľného pohybu pracovníkov vyvinula v plnohodnotný voľný pohyb občanov.³⁸ Súdny dvor tak v rozsudku Martínez Sala³⁹ priznal občianstvu Únie po prvýkrát, v súvislosti so sociálnym zabezpečením, priamy účinok, keď sa v súvislosti s preskúmaním nároku na dôchodok zaoberal výlučne dôsledkami občianstva Únie. V rozsudku Elsen⁴⁰ dal Súdny dvor jasne najavo, že ako právny základ nariadenia č. 1408/71 je nutné zahrnúť aj článok 18 ES, a uviedol, že ustanovenia týchto noriem Spoločenstva prispievajú nielen k zabezpečeniu voľného pohybu pracovníkov podľa článku 39 ES, ale tiež k zabezpečeniu voľného pohybu občanov Únie podľa článku 18 ES.

82. Cieľ integrácie občanov je zmarený, a tým je porušený článok 18 ods. 1 ES vtedy, ak členský štát bez závažnejšieho dôvodu oddeľuje určitú skupinu vlastných štátnych príslušníkov a znevýhodňuje ju voči väčšine tým, že im prostredníctvom krátenia dôchodkov sťažuje výkon práva voľného pohybu.

81. Jednou z hlavných úloh európskej ochrany sociálnych práv je — rovnako ako v oblasti voľného pohybu — integrácia

83. Nie je možné vysvetliť, prečo s integráciou do spoločnosti Spolkovej republiky Nemecko nesmie byť tiež súčasne spojená integrácia do spoločnosti národov v rámci Európskej únie, osobitne vtedy, ak sledovaný cieľ Zmluvy ES podľa prvého bodu odôvodnenia spočíva v tom, že sa majú položiť základy čoraz užšieho zjednocovania národov Európy.

38 — BRALL, N.: c. d. už citované v poznámke pod čiarou 27, s. 30 a nasl.

39 — Rozsudok Martínez Sala, už citovaný v poznámke pod čiarou 33.

40 — Rozsudok Elsen, už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 35.

41 — Borchardt, už citovaný v poznámke pod čiarou 5, body 81 a 82.

84. V dôsledku toho nemôže byť cieľ integrovať presídlené osoby nemeckého pôvodu do spoločnosti Spolkovej republiky Nemecko, ktorý sa sleduje nemeckou úpravou SGB VI, týkajúcej sa dávok vyplývajúcich z dôb prispievania získaných na území bývalej Nemeckej ríše, odôvodnením, pokiaľ je tým obmedzená integrácia do spoločnosti prijímajúcich štátov.

k nariadeniu č. 1408/71 sú v súlade s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva.

1. Prvá časť otázky

85. Vzhľadom na to, že na účely prejudiciálneho konania podľa článku 234 ods. 1 písm. b) ES relevantný zápis do prílohy VI D bodu 1 nariadenia č. 1408/71 len chráni ustanovenie o bydlisku obsiahnuté vo vnútroštátnom práve bez toho, aby ho oslaboval alebo zmierňoval, nie je možné toto ustanovenie považovať za zlučiteľné s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva.

a) Úvodné poznámky

87. Žalobca v konaní vo veci samej tvrdí, že obmedzením územnej asimilácie zakotvenej v článku 4 skoršieho nemecko-rakúskeho dohovoru z 22. decembra 1966 o sociálnom zabezpečení,⁴² ktoré so sebou priniesol nemecko-rakúsky dohovor zo 4. októbra 1995, stratil výhody. Tento nový dohovor svojimi prechodnými ustanoveniami zohľadňuje okolnosť, že na základe prístúpenia Rakúska k Európskemu hospodárskemu

B — *Vec C-450/05*

86. Prejudiciálna otázka, ktorú predložil Landessozialgericht Berlin-Brandenburg Súdному dvoru, sa do určitej miery skladá z dvoch častí. Je nutné preskúmať, či prechodné ustanovenie v prílohe III A a B, s názvom „Nemecko“, bode 35, písm. e) [po rozšírení od 1. mája 2004 sa v časti A, ako aj v časti B stalo bodom 83 písm. e)] a príloha VI C, s názvom „Nemecko“, bod 1

42 — Článok 4 ods. 1 nemecko-rakúskeho dohovoru z 22. decembra 1966 o sociálnom zabezpečení stanovil, že ak v tomto dohovore nebolo stanovené inak, neuplatní sa právna úprava štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru, podľa ktorého vznik nároku na dávku, poskytovanie dávok alebo výplata peňažných dávok závisí od bydliska na území tohto štátu, na osoby uvedené v článku 3, ktoré majú bydlisko na území druhého zmluvného štátu tohto dohovoru. Článok 3 písm. a) stanovil, že pri uplatnení právnych predpisov štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru, sú jeho štátni príslušníci postavení na roveň štátnym príslušníkom druhého štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru. Článok 4 ods. 1 spolu s článkom 3 písm. a) dohovoru je preto potrebné chápať ako zrušenie ustanovení o bydlisku v prospech štátnych príslušníkov obidvoch štátov, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru. V skutočnosti sa na základe tejto úpravy, na účely vysporiadania nárokov na dávky podľa práva sociálneho zabezpečenia, považovali štátne územie Nemecka a Rakúska za jednotné územie (územná asimilácia).

priestoru (EHP) a Európskej únii nadobudlo nariadenie č. 1408/71 platnosť aj v tomto členskom štáte a podľa svojho článku 6 nahrádza doterajší bilaterálny dohovor.

bydlisko v Rakúsku od roku 1970, bol až od 1. augusta 1999, po dovŕšení 63 rokov, oprávnený požiadať o starobný dôchodok.

88. Prechodné ustanovenie v článku 14 ods. 2 písm. b) nemecko-rakúskeho dohovoru zo 4. októbra 1995 konkrétne stanovuje ďalšiu platnosť územnej asimilácie, avšak s obmedzením na prípady, keď i) boli dávky splatné k 1. januáru 1994, ii) dotyčná osoba nadobudla bydlisko v Rakúsku pred 1. januárom 1994 a vyplácanie dávky podľa dôchodkového a úrazového poistenia začalo do 31. decembra 1994.⁴³ Žalobca tieto podmienky nespĺňa, pretože aj keď má svoje

89. Tieto prechodné ustanovenie sú potvrdené zápisom do prílohy III A a B, s názvom „Nemecko — Rakúsko“, bodu 35, ktorý je rovnaký so znením už spomínaných ustanovení. Prieskumná právomoc Súdneho dvora v rámci prejudiciálneho konania sa obmedzuje podľa článku 234 ods. 1 písm. b) ES na otázku platnosti tohto zápisu ako ustanovenia právnej normy sekundárneho práva Spoločenstva. Dohovory o sociálnom zabezpečení medzi Nemeckom a Rakúskom naopak nepredstavujú prípustný predmet preskúmania, pretože tieto bilaterálne dohovory je podľa judikatúry Súdneho dvora potrebné priradiť k vnútroštátnemu právu príslušných zúčastnených štátov.⁴⁴ Aj napriek tomu majú význam pri posudzovaní otázky, do akej miery boli nahradené ustanoveniami nariadenia č. 1408/71. Žalobca preto nemá nárok na výplatu dôchodku vyplývajúceho z dôb prispievania dosiahnutých na základe FRG,

43 — Článok 14 ods. 2 písm. b) dohovoru o sociálnom zabezpečení uzavretom medzi Spolkovou republikou Nemecko a Rakúskou republikou (nemecký BGBl. 1998 II, s. 313; rakúsky BGBl. III, č. 138/1998) stanovuje: „Nadalej sa uplatňujú nasledujúce ustanovenia... b) článok 4 ods. 1 [nemecko-rakúskeho dohovoru z roku 1966], pokiaľ ide o nemecké ustanovenia, podľa ktorých úrazy (z chorôb z povolania), ku ktorým došlo mimo územia Spolkovej republiky Nemecko, a doby dosiahnuté mimo uvedeného územia nezakladajú nárok na dávky alebo zakladajú nárok na dávky len za určitých podmienok, ak dotknuté osoby majú bydlisko mimo územia Spolkovej republiky Nemecko, a v tých prípadoch, keď i) sa dávky už poskytujú alebo by sa mohli poskytovať v deň nadobudnutia účinnosti nariadenia vo vzťahu k obom zmluvným štátom, ii) dotknutá osoba pred dňom nadobudnutia účinnosti nariadenia vo vzťahu k obom zmluvným štátom mala zvyčajné bydlisko v Rakúsku a vyplácanie dávok z dôchodkového alebo úrazového poistenia začalo do jedného roka od nadobudnutia účinnosti nariadenia vo vzťahu k obom zmluvným štátom; uvedené platí aj pre doby týkajúce sa iných dôchodkov vrátane pozostalostného dôchodku, keď doby poberania dôchodku nasledujú za sebou bez prerušenia.“

44 — Súdny dvor v rozsudku zo 7. februára 1991, Rönfeldt (C-227/89, Zb. s. I-323, bod 29), hovorí o „dohovore medzi dvomi alebo viacerými členskými štátmi prebratom do ich vnútroštátneho práva“. KÖLTZSCH, M.: Eine Entscheidung des EuGH und ihre Folgen für das internationale Sozialrecht — Zum Rönfeldt-Urteil des EuGH, *Die Sozialgerichtsbarkeit*, 1992, s. 593, z tejto vodcovskej úvahy v danom rozsudku odvodzuje, že Súdny dvor zaraďuje dohovory o sociálnom zabezpečení do vnútroštátneho práva príslušných zúčastnených štátov. To tiež zodpovedá nemeckému chápaniu práva, pretože nemecký Grundgesetz je, pokiaľ ide o vzťah medzi medzinárodným a vnútroštátnym právom, založený na dualistickej teórii.

pokiaľ nemá bydlisko v Spolkovej republike Nemecko, za predpokladu, že nariadenie č. 1408/71 je uplatniteľné na tieto dávky, a za predpokladu, že sa v jeho prospech neuplatní žiadne ustanovenie o výnimke.

b) Uplatnenie nariadenia č. 1408/71

i) Osobná pôsobnosť a cezhraničný prvok

90. Ako bývalý pracovník v Rakúsku a v súčasnosti poberateľ dôchodku spadá žalobca podľa článku 2 ods. 1 do rozsahu osobnej pôsobnosti nariadenia.

91. Navyše existuje tiež prvok Spoločenstva, ktorý je na uplatnenie nariadenia nevyhnutný.⁴⁵ Tento prvok vyžaduje, aby osoby, situácie alebo požiadavky mali právnu väzbu na niektorý iný členský štát. Tento prvok môže existovať tiež vtedy, ak pre určitú osobu platí alebo platili len právne predpisy jedného členského štátu, ale nie vtedy, ak neexistuje

žiadna spojitosť s akoukoľvek zo skutkových okolností, ktoré sú relevantné pre právo Spoločenstva a ktorých žiadny z relevantných elementov neprekračuje hranice jedného členského štátu.⁴⁶ Z toho je potrebné vyvodiť záver, že právny vzťah s medzinárodným prvkom je daný vtedy, ak predpisy iného členského štátu ako toho členského štátu, v ktorom má oprávnený svoje bydlisko, sú uplatniteľné na pracovníka. To musí platiť napríklad vtedy, ak tieto právne predpisy poskytujú pracovníkovi nárok na dôchodok.⁴⁷ Žalobca tieto podmienky spĺňa. Po opustení Rumunska síce pracoval a býval len v Rakúsku, avšak tým, že mu nemecká dôchodková inštitúcia uznáva nemecké doby prispievania na dôchodok podľa právnych predpisov FRG, existuje od pristúpenia Rakúska právna väzba s iným členským štátom.

ii) Časová pôsobnosť

92. Nariadenie č. 1408/71 je na základe Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (ďalej len „Dohoda

45 — EICHENHOFFER, E.: *Europäisches Sozialrecht*, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, článok 2 bod 6, poukazuje na to, že ďalšou podmienkou na uplatnenie nariadenia č. 1408/71 je existencia cezhraničnej situácie. Táto požiadavka je vyjadrená vo formulácii článku 2 ods. 2, podľa ktorej táto podmienka platí pre osoby, „na ktorých sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov“. Túto podmienku je nutné chápať v tom zmysle, že uplatnenie predpisov o koordinácii dávok sociálneho zabezpečenia pripadá do úvahy len na cezhraničnej situácie.

46 — Rozsudok z 11. októbra 2001, Khalil, C-95/99, Zb. s. I-7413, body 68 a 69.

47 — V rozsudku z 10. mája 2001, Rundgren (C-389/99, Zb. s. I-3731, bod 35), Súdny dvor konštatoval, že do rozsahu ochrany nariadenia č. 1408/71 spadá osoba, ktorá mala bydlisko v členskom štáte bez toho, aby vykonávala zárobkovú činnosť, ale namiesto toho ako úradník na dôchodku poberala dôchodok z iného členského štátu.

o EHP“)⁴⁸ od 1. januára 1994 uplatniteľné pre Rakúsku republiku. Od 1. januára 1995 je pre Rakúsku republiku uplatniteľné ako pre členský štát Európskej únie.⁴⁹ To však nebráni uplatniteľnosti na doby poistenia a doby zamestnania žalobcu dosiahnuté pred týmto okamihom. Článok 94 ods. 2 nariadenia č. 1408/71 totiž stanovuje zohľadnenie dôb poistenia, zamestnania alebo bydliska, a to aj pre doby dosiahnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti nariadenia. Článok 94 ods. 3 tohto nariadenia ďalej stanovuje, že nárok podľa tohto nariadenia sa nadobúda aj v prípade, keď súvisí s poistnou udalosťou, ku ktorej prišlo pred dátumom nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia na území dotknutého členského štátu.

iii) Vecná pôsobnosť

94. Právny stav v prejednávanej veci je nutné posúdiť inak ako v prípadoch, ktoré boli základom spojených vecí Habelt a Möser. Doby prispievania dosiahnuté v zahraničí podľa FRG sa líšia od dôb prispievania dosiahnutých na území bývalej Nemeckej ríše podľa SGB VI najskôr v tom, že ich cieľom je zohľadnenie dôb prispievania, ktoré boli dosiahnuté v cudzine, to znamená v inom ako nemeckom systéme. Inak povedané, v prípade dôchodkových práv dosiahnutých na základe príspevkov v zahraničí nezodpovedá štátna dávka plateniu príspevkov, ktoré boli predtým poskytnuté oprávnenou osobou. Okrem toho je okruh oprávnených osôb podľa FRG väčší v tom, že zahŕňa osoby nemeckého pôvodu, ktoré mali svoje bydlisko v oblastiach mimo bývalej Nemeckej ríše.

93. Zákaz spätnej účinnosti uvedený v článku 94 ods. 1 nariadenia č. 1408/71, podľa ktorého toto nariadenie nezakladá žiadne práva pred nadobudnutím jeho účinnosti na území dotknutého členského štátu, nie je v prejednávanej veci relevantný, pretože nárok žalobcu na podanie žiadosti o dôchodok vznikol až od 1. augusta 1999 po dovŕšení 63 rokov, teda po tom, čo nariadenie nadobudlo v Rakúsku účinnosť.

95. Z toho dôvodu je na účel presného zatriedenia dávok uvedených v článku 4 nariadenia č. 1408/71 do kategórií nutné skúmať dávky podľa FRG osobitne na základe ich účelu. Ustanovenia o výnimke, ktoré sú obsiahnuté v týchto kategóriách, ku ktorým patria aj vyrovnávacie systémy pre dôsledky vojny, je pritom nutné vykladať reštriktívne v záujme

48 — Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3.

49 — Pozri rozsudok Kauer, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, bod 3.

uskutočnenia čo možno najúplnejšej slobody voľného pohybu migrujúcich pracovníkov.⁵⁰

— Tvrdenia účastníkov konania

96. Podľa tvrdení nemeckej vlády a žalovaného je potrebné na úpravu podľa FRG prizerať so zreteľom na to, že nemecké menšiny žijúce vo východnej Európe a strednej Ázii postihol počas druhej svetovej vojny a po nej osobitne ťažký osud. Nemecko preberá osobitnú zodpovednosť za ich osud tým, že dotknutým osobám prenecháva rozhodnutie o tom, či si svoju budúcnosť chcú vytvoriť v ich terajšej vlasti, alebo či sa chcú vrátiť do Nemecka v rámci zákonných ustanovení o integrácií, a tým, že podporuje sociálne únosnú integráciu repatriovaných osôb. FRG údajne tvorí časť týchto integračných opatrení, pričom s dotknutými osobami sa zaobchádza tak, ako by svoj profesijný život strávili v Nemecku. Doby prispievania, ktoré dotknuté osoby dosiahli v zahraničnej inštitúcii dôchodkového poistenia, sú začlenené do nemeckého dôchodkového práva a nahradené vo výške nemeckých dôchodkov.

50 — Rozsudky Spruyt, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, body 18 a nasl.; Jauch, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 21, a Hosse, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, body 24 a 25.

97. Začlenenie zahraničných dôb do nemeckého systému je nevyhnutné, pretože príslušné zahraničné poisťovacie inštitúcie svoje dôchodky buď neposkytujú do zahraničia, alebo poskytované zahraničné dôchodky nestačia na to, aby dotknutým osobám v Nemecku zabezpečovali dostatočné príjmy na pokrytie ich potrieb. Dávky pochádzajúce z dôb stanovených FRG sú teda určené na poskytnutie dodatočného, náhradného alebo doplnkového zabezpečenia proti riziku v starobe spojenému s hospodárskym a sociálnym prostredím v Nemecku.

98. Nemecká vláda tvrdí, že poskytnutie dávok pochádzajúcich z dôb stanovených FRG v Nemecku nezávisí od okolnosti, že dotknuté osoby tiež zaplatili príspevky na nemecké dôchodkové poistenie.

99. Na druhej strane Komisia zastáva názor, že pritom ide o dávky, ktoré treba zatriediť do kategórie dávok v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) a tým do oblasti sociálneho zabezpečenia. Dodáva, že za dávky podľa FRG neboli v skutočnosti zaplatené žiadne príspevky do nemeckého systému, ale že nie sú osobitnými nepríspevkovými dávkami.

100. Ďalej Komisia tvrdí, že po skončení studenej vojny už neplatí, že by repatriované osoby nemohli svoje nároky vyplývajúce z poistenia, dosiahnuté v štátoch pôvodu presadiť, pretože príslušné poisťovacie inštitúcie sa nachádzajú mimo Nemecka. Na veľkej časti území uvedených v BVG medzitým platí právo Spoločenstva, a teda aj nariadenie č. 1408/71. Tvrdenie, že nároky nie je možné dosiahnuť, tak vo vzťahu k týmto členským štátom odpadá.

— Právne posúdenie

Rozlíšenie dávok pre obete vojny a jej dôsledkov

101. Na jednej strane je nutné súhlasiť s nemeckou vládou, že FRG v spojení s BVG bol pôvodne vypracovaný na účel integrácie tých osôb nemeckého pôvodu do spoločnosti Spolkovej republiky Nemecko, ktoré v súvislosti s udalosťami druhej svetovej vojny stratili po presídlení v dôsledku núteného vysídlenia svoje bydlisko v zahraničí. Základ pre svoj právny názor nachádza nemecká vláda v rozsudku Tinelli, z ktorého vyplýva, že

účelom FRG je „uľahčiť opätovné začlenenie utečencov a presídlených osôb, ktoré svojou prácou prispeli k obnove Spolkovej republiky Nemecko po udalostiach súvisiacich s nacionálne-socialistickým režimom a druhou svetovou vojnou“.⁵¹

102. Na druhej strane je nutné súhlasiť aj s názorom Komisie a vnútroštátneho súdu, že si tento argument v zmysle dnešných okolností zaslúži iné posúdenie. Osobitne v súvislosti s takzvanými repatriovanými osobami, ktoré inak neprispeli k obnove Spolkovej republiky Nemecko, predpisy ako napríklad FRG už nemôžu ďalej slúžiť na tento účel, ale naopak, slúžia na zaradenie poistencov s dobami prispievania dosiahnutými v zahraničí do systému nemeckého zákonného dôchodkového poistenia.⁵²

51 — Rozsudok Tinelli, už citovaný v poznámke pod čiarou 11, bod 7.

52 — Nemecké právo upravujúce práva získané na základe príspevkov v zahraničí platí pre dôchodkové a úrazové poistenie. Svoj právny základ dnes má v FRG. FRG nariadil *Fremdrenten- und Auslandsrentengesetz* (ďalej len „FAG“). EICHENHOFFER, E.: *Handbuch des Sozialversicherungsrechts* (vydavateľ SCHULIN, B.), zväzok 3, Mníchov, 1999, § 76, bod 51, poukazuje na to, že kým účelom FAG bolo ešte odškodniť prostredníctvom nemeckých dôb a nárokov presídlené osoby za príslušné straty v súvislosti s právom upravujúcim sociálne poistenie v štáte, z ktorého boli presídlené, FRG je podľa názoru nemeckého zákonodarcu vytvárané v snahe o integráciu presídlených osôb: presídlené osoby nemajú byť — bez ohľadu na svoje individuálne postavenie a postavenie dané sociálne politickými okolnosťami ich domovského štátu podľa práva upravujúceho sociálne poistenie — primárne odškodnené za nevýhody podmienené presídlením, ale majú byť z hľadiska práva upravujúceho sociálne poistenie postavené na úroveň, v akej by sa nachádzali, ak by svoj poisťovací život strávili v Nemecku a nie na územiach, z ktorých boli presídlené. Z toho dôvodu musia byť podľa § 15 FRG doby, ktoré osoby dosiahli na územiach, z ktorých boli presídlené, zahrnuté do zákonného dôchodkového poistenia. Autor z toho odvodzuje, že FRG síce ešte spočíva na myšlienke odškodnenia, avšak dopĺňa ju o myšlienku integrácie, ktorou je ovládaný.

103. Tvrdenia nemeckej vlády uvádzané v prejednávanej veci, podľa ktorých sú dávky podľa FRG určené ako odškodnenie za to, že dotknuté osoby nemôžu uplatniť svoje nároky získané v štátoch pôvodu z toho dôvodu, že príslušné inštitúcie sa nachádzajú mimo Nemecka, pôsobia zastaralo. Ako Komisia správne uvádza, toto odôvodnenie, ktoré bolo základom rozsudkov Fossi a Tinelli, po skončení studenej vojny a po posledných dvoch rozšíreniach Európskej únie už nie je vhodné. Na veľkej časti územia vo východnej Európe, ktoré uvádza BVG, začalo medzičasom platiť právo Spoločenstva, a tým tiež nariadenie č. 1408/71. Podľa nariadenia č. 1408/71 poskytuje každý členský štát podľa dôb poistenia, ktoré boli dosiahnuté podľa jeho právnych predpisov, pomerný dôchodok, ktorý podľa článku 10 nariadenia musí byť exportovateľný do iných členských štátov. Podľa prechodných ustanovení uvedených v článku 94 nariadenia sa toto nariadenie uplatňuje aj na doby poistenia, ktoré boli dosiahnuté, a na situácie, ktoré nastali pred prístupom krajiny do Európskej únie. S prístupom Rumunska 1. januára 2007 by žalobca, najneskôr od tohto okamihu, bol schopný rumunský dôchodok na základe svojich rumunských dôb poistenia vymáhať. Argument nevyhnutnosti sa tak vo vzťahu k týmto členským štátom neuplatní.

pre obeť vojny a jeho dôsledkov v zmysle článku 4 ods. 4 nariadenia č. 1408/71.

Rozlíšenie od osobitných nepríspevkových dávok

105. Na druhej strane pripadá zaradenie dávok z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG do kategórie nepríspevkových dávok podľa článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71 do úvahy. Na to je nevyhnutné, aby bola príslušná dávka uvedená v prílohe IIa a aby bola splnená hmotnoprávna skutková podstata existencie osobitnej nepríspevkovej dávky podľa článku 4 ods. 2a.⁵³

104. V dôsledku toho nie je v prípade dávok z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG možné hovoriť o systéme dávok

106. Takéto zaradenie sa odporúča po prvé z dôvodu financovania, pretože poskytnutie dávok vychádzajúcich z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG nezávisí od toho, že dotknuté osoby zaplatili takisto príspevky na nemecké dôchodkové

⁵³ — Rozsudok Jauch, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, body 32 a 33.

poistenie. Tieto dávky sú financované z verejných prostriedkov, pričom Spolok podľa § 291b SGB VI⁵⁴ platí inštitúciám dôchodkového poistenia výdavky na dávky podľa FRG. Na účely jasného vymedzenia vo vzťahu k dávkam sociálneho zabezpečenia podľa článku 4 ods. 1 však nemôže byť rozhodnou len táto charakteristická črta, osobitne vtedy, ak z článku 4 ods. 2 vyplýva, že nariadenie č. 1408/71 sa vzťahuje na príspevkové alebo nepríspevkové systémy sociálneho zabezpečenia.

dosiahnutých v zahraničí podľa FRG majú formu starobného dôchodku, a zaobchádza sa s nimi preto ako s jednou určitou dávkou sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71. Hoci ich cieľom je z hospodárskeho hľadiska okrem iného aj spoločenská integrácia oprávnených osôb, na rozdiel od toho, čo tvrdí nemecká vláda, nemajú tie znaky, ktoré sú charakteristické pre sociálnu pomoc.⁵⁶ To platí napríklad pre charakteristický znak potreby, pretože dávky vychádzajúce z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG sa poskytujú bez toho, aby bol rozhodujúci prípadný prieskum potreby jednotlivca alebo určitej skupiny osôb. Ich poskytnutie je navyše založené na súčte dôb zamestnania, ktoré dosiahla oprávnená osoba v krajine svojho pôvodu, čo vylučuje každú podobnosť so sociálnou pomocou.

107. Pre zatriedenie ako osobitnej nepríspevkovej dávky podľa článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71 je ďalej rozhodné to, či má príslušná dávka charakter osobitných dávok. V takomto prípade musí nahrádzať alebo dopĺňať dávku sociálneho zabezpečenia a má charakter sociálnej pomoci odôvodnenej hospodárskymi a sociálnymi potrebami. Ďalej je potrebné, aby bola stanovená právnou úpravou s objektívnymi kritériami.⁵⁵ Dávky vychádzajúce z dôb prispievania

108. Nakoniec proti zatriedeniu dávok vychádzajúcich z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG do kategórie osobitných nepríspevkových dávok podľa článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71 je aj to, že nie sú uvedené v prílohe IIa. Sociálna dávka sa však môže považovať za dávku patriacu do tejto kategórie len vtedy, ak sú

54 — Ustanovenie § 291b SGB VI (náhrada dávok, ktoré nie sú kryté príspevkami) znie: „Spolok hradí inštitúciám dôchodkového poistenia pracovníkov a zamestnancov výdavky na dávky podľa práva upravujúceho dôchodkové práva získané na základe príspevkov v zahraničí.“ Toto ustanovenie sa týka dávok, ktoré podľa práva upravujúceho dôchodkové práva získané na základe príspevkov v zahraničí musí poskytnúť dôchodkové poistenie, a tým určité časti dávok, ktoré neboli kryté príspevkami alebo na ktoré sa poistenie nevzťahovalo, ktoré musia platiť inštitúcie (pozri o tom FINKE, H.: *SGB VI — Gesetzliche Rentenversicherung einschließlich Übergangsrecht für das Beitrittsgebiet*, zväzok 3, aktualizácia 4/06, § 291b, bod 1).

55 — Rozsudky Snares, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, body 33, 42 a 43; Partridge, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 34; Leclere a Deaconescu, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 32, a Skalka, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 25.

56 — Ako charakteristické pre sociálnu pomoc považoval Súdny dvor poskytovanie dávky, ktorá je stanovená v určitom právnom predpise, nezávisle od dosiahnutých dôb pracovnej činnosti, účasti na poistení alebo platení príspevkov. Pozri rozsudok Newton, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 13.

kumulatívne splnené hmotnoprávne predpoklady a zápis príslušnej dávky v prílohe IIa.⁵⁷

c) Existencia výnimky

109. Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné dospieť k záveru, že dávky vychádzajúce z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG je nutné zaradiť do kategórie dávok sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71.

110. V dôsledku toho je nariadenie č. 1408/71 v zásade uplatniteľné na prejednávanú vec.

i) Prechodné ustanovenia uvedené v bilaterálnom dohovore z roku 1995 a v prílohe III nariadenia č. 1408/71

111. Nadobudnutie účinnosti nariadenia č. 1408/71 v Rakúsku malo podľa jeho článku 6 písm. a) za následok, že toto nariadenie nahradilo bilaterálny dohovor z roku 1966. Na medzištátnej úrovni bol tento dohovor nahradený až dohovorom zo 4. októbra 1995, ktorý nadobudol účinnosť 1. októbra 1998. Z dôvodu ochrany legitímnej dôvery boli pre skoršie prípady v článku 2 písm. b) dohovoru prebraté prechodné ustanovenia.

57 — Vo svojich návrhoch z 20. októbra 2005 vo veci Hosse (už citovaná v poznámke pod čiarou 19, bod 30) generálna advokátka Kokott s poukázaním na judikaturu Súdneho dvora vysvetlila, že ustanovenie upravujúce výnimku z exportovateľnosti dávok sociálneho zabezpečenia do zahraničia sa musí vykladať reštriktívne. Toto výkladové pravidlo platí o to viac, ak ustanovenie upravujúce výnimku, akým je článok 4 ods. 2b nariadenia č. 1408/71 dokonca vedie k tomu, že nariadenie je v celom rozsahu neuplatniteľné. Na to, aby mohla byť dávka podľa článku 4 ods. 2b vyňatá z pôsobnosti nariadenia, musí okrem jej uvedenia v prílohe II oddiele III nariadenia spĺňať nasledujúce kumulatívne podmienky: dávka vyplýva z právnych predpisov, ktorých platnosť je obmedzená na časť územia členského štátu, dávka sa poskytuje na nepríspevkovom základe a má povahu osobitnej dávky. Pozri rozsudky Jauch, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 21, a Hosse, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, bod 25. FUCHS, M.: c. d. už citované v poznámke pod čiarou 9, článok 4, bod 27, poukazuje na to, že osobitné nepríspevkové dávky uvedené v článku 4 ods. 2a sú v hotovosti poskytované len v štáte bydliska podľa jeho právnych predpisov, pokiaľ sú tieto dávky uvedené v prílohe IIa.

112. Na úrovni Spoločenstva bolo toto prechodné ustanovenie zabezpečené zápisom totožného znenia v prílohe III A a B, s názvom „Nemecko — Rakúsko“, bodu 35 písm. e) [prípadne prílohe III A a B bodu 83 písm. e) po rozšírení 1. mája 2004]. Ako právny základ pre zápis do prílohy III je však samozrejme možné použiť len článok 7 ods. 2 písm. c). Podľa tohto ustanovenia totiž, bez ohľadu na článok 6, zostávajú

uplatniteľné dohovory o sociálnom zabezpečení uvedené v prílohe III. Z toho vyplýva, že článok 7 ods. 2 písm. c) platí len pre tie dohovory, ktoré boli uzavreté pred účinnosťou nariadenia č. 1408/71, zatiaľ čo podľa článku 8 zostáva členským štátom vyhradená možnosť uzavrieť, aj po nadobudnutí účinnosti tohto nariadenia, nové dohovory.⁵⁸ Pre dohovory uvedené v prílohe III článku 8 to však neplatí. Pokiaľ dohovor medzi Rakúskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko o sociálnom zabezpečení zo 4. októbra 1995 bol podpísaný po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1408/71 v Rakúsku, mohlo ísť v jeho prípade, tak ako uvádza Komisia, len o nový dohovor, a tým teda nešlo o dohovor, ktorý mohol byť zapísaný do prílohy III. Tento názor je na jednej strane podporený skutočnosťou, že preambula dohovoru výslovne odkazuje na článok 8 nariadenia č. 1408/71 a uvádza úmysel zmluvných strán „uzavrieť nový dohovor o sociálnom zabezpečení, ktorý má nahradiť dohovor z 22. decembra 1966“.

týkajú len ustanovení dohovoru z roku 1966, ktorých normatívny obsah zostal v podstate nezmenený a pre ktoré boli zavedené len lehoty na poskytovanie dávok v prípade, že oprávnené osoby majú svoje bydlisko mimo územia Spolkovej republiky Nemecko. Článok 14 ods. 1 dohovoru výslovne stanovuje, že po nadobudnutí účinnosti tohto dohovoru prestáva, s výnimkou ustanovení, ktoré sú uvedené v odseku 2, platiť dohovor z 22. decembra 1966 medzi Rakúskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko o sociálnom zabezpečení. V dôsledku toho je možné článok 14 ods. 2 písm. b) dohovoru z roku 1995 považovať za časovo obmedzené pokračovanie platnosti starej úpravy. V dôsledku toho nie je možné namietat zápis do prílohy III.

ii) Obmedzenie voľného pohybu pracovníkov

— Strata sociálnej výhody

113. Na druhej strane sa článok 14 ods. 2 písm. b) dohovoru a tým aj zápis v prílohe III

58 — Z ustanovení článkov 6, 7 a 8 nariadenia č. 1408/71, ako aj z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že článok 8 sa týka len tých dohovorov, ktoré medzi sebou uzavzú členské štáty po nadobudnutí účinnosti nariadenia. Pozri k tomu rozsudky z 28. apríla 1994, Hoorn, C-305/92, Zb. s. I-1525, bod 19, a z 2. augusta 1993, Grana-Novoa, C-23/92, Zb. s. I-4505, bod 22.

114. Je potrebné zaoberať sa otázkou, či bolo porušené hmotné právo Spoločenstva. Zdôvodnením, že obmedzením zásady územnej asimilácie stratil výhody, žalobca

v konaní vo veci samej tvrdí, že došlo k porušeniu jeho práva na voľný pohyb.

a nakoniec preto, lebo v bilaterálnom vzťahu bola po nadobudnutí účinnosti v októbri 1998 územná asimilácia pre nové prípady zrušená, pretože tento dohovor — rovnako ako príloha III nariadenia č. 1408/71 — vyžaduje, aby k vyplateniu dôchodku došlo po prvýkrát najneskôr v roku 1994.

115. Článok 4 ods. 1 dohovoru z roku 1966 stanovil územnú asimiláciu medzi Rakúskom a Nemeckom, ktorá podľa nariadenia č. 1408/71 neexistuje. Tá bola totiž aj napriek územnej asimilácii podľa článku 10 nariadenia, zápisom v prílohe VI D, s názvom „Nemecko“, bodu 1 práve pre predmetné dávky znovu zrušená. Vzhľadom na to, že by územná asimilácia podľa dohovoru z roku 1966 mala za následok vyplácanie dôchodku za doby prispievania dosiahnuté v zahraničí podľa FRG do Rakúska, to predstavuje sociálnu výhodu, ktorú ako takú nariadenie nestanovuje.

117. Žalobca by sa mohol aj pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1408/71 dovolávať pokračovania platnosti ustanovení dohovoru o sociálnom zabezpečení z roku 1966, ak by zápisy v prílohe III a VI neboli zlučiteľné s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva, osobitne s ustanoveniami upravujúcimi voľný pohyb pracovníkov.

116. Výnimka k prílohe VI nariadenia v prílohe III síce stanovuje prechodné ustanovenie — až do doby, keď 5. mája 2005 prestane platiť —, nie však pre prípady, keď sa dôchodok po prvýkrát vypláca po 1. januári 1995. Pod tento prípad spadá situácia, v ktorej sa nachádza žalobca, pretože ten poberá dôchodok až od roku 1999. Žalobca sa preto nemôže dovolávať územnej asimilácie podľa dohovoru z roku 1966, pretože nariadenie pre dávky tohto druhu, kvôli zápisu v prílohe VI žiadnu územnú asimiláciu nestanovuje a pretože nariadenie v zápise do prílohy III v prípadoch, ako je prípad žalobcu, nestanovilo žiadne prechodné ustanovenie,

— Porušenie voľného pohybu pracovníkov

118. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora ustanovenie Zmluvy o voľnom pohybe nepripúšťa, aby pracovníci, ktorí využili svoje právo voľného pohybu, stratili výhody sociálneho zabezpečenia z toho dôvodu, že bilaterálny dohovor zavedený do vnútroštátneho práva sa po nadobudnutí účinnosti

nariadenia stal neuplatniteľnými.⁵⁹ Táto judikatúra je založená na úvahe, že dotknutý pracovník mohol očakávať, že aj po uplatnení práva voľného pohybu bude mať prospech z priaznivejšej právnej úpravy obsiahnutej v dohovore. Súdny dvor vo veciach Rönfeldt,⁶⁰ Thévenon,⁶¹ Naranjo Arjona a i.⁶² a Grajera Rodriguez⁶³ poukázal na podmienky, za ktorých sa ďalej uplatnia ustanovenia starších bilaterálnych dohovorov aj napriek nahrádzajúcej právnej úprave obsiahnutej v článku 6 nariadenia č. 1408/71.

119. V rozsudku Thévenon Súdny dvor upresnil svoju judikatúru z rozsudku Rönfeldt v tom zmysle, že zásada ochrany legitímnej dôvery nemôže platiť pre pracovníkov, ktorí až do účinnosti nariadenia č. 1408/71 dosiahli

doby poistenia len v jednom členskom štáte a svoje právo na voľný pohyb uplatnili až po nadobudnutí účinnosti tohto nariadenia.⁶⁴

120. Vo veciach Naranjo Arjona a Grajera Rodriguez bolo nesporné, že dotknuté osoby pracovali v Nemecku ešte predtým, ako nariadenie č. 1408/71 s pristúpením Španielska 1. januára 1986 nadobudlo v tomto členskom štáte účinnosť, a tým podľa svojho článku 6 v podstate nahradilo ustanovenie nemecko-španielskeho dohovoru. Nahradenie podľa názoru Súdneho dvora preto nesmelo spôsobiť, že dotknutým osobám budú odňaté práva a výhody, ktoré im podľa dohovoru patria.⁶⁵

121. Z tejto judikatúry možno vyvodiť záver, že nahradenie ustanovení dohovorov o sociálnom zabezpečení uzavretých medzi členskými štátmi nariadeniami Spoločenstva je v podstate povinné⁶⁶ a okrem prípadov, ktoré sú v týchto nariadeniach výlučne uvedené, pripúšťa výnimku len v tých prípadoch, keď by tieto nariadenia viedli k tomu, že pracovník, ktorý predtým uplatnil právo voľného

59 — Pozri rozsudok Rönfeldt, už citovaný v poznámke pod čiarou 43, bod 23. Tento rozsudok rozvíja skoršiu judikatúru (osobitne rozsudky Petroni, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 13, De Jong, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 15, a Dammer, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 21), podľa ktorých by nebolo možné dosiahnuť účel článkov 48 až 51 Zmluvy o EŠ, ak by pracovníci v dôsledku toho, že využili svoje právo voľného pohybu, mali stratiť výhody sociálneho zabezpečenia, ktoré im poskytujú právne predpisy členského štátu. Súdny dvor ďalej vyvodil logické závery z rozsudku z 9. júla 1980, Gravina (807/79, Zb. s. 2205, bod 7), v ktorom dospel k záveru, že uplatnenie úpravy Spoločenstva nemôže mať za následok zníženie dávok poskytovaných podľa práva členského štátu. KESSLER, F.: Pensions d'invalidité de droit communautaire et conventions bilatérales de sécurité sociale — des précisions, *Revue de droit sanitaire social*, január až marec 1996, s. 148, zastáva názor, že Súdny dvor tu používa určitý druh „zásady výhodnosti“ v prípade kolízie medzi ustanovením nariadenia č. 1408/71 a bilaterálnym dohovorom o sociálnom zabezpečení.

60 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 44.

61 — Rozsudok z 9. novembra 1995, Thévenon, C-475/93, Zb. s. I-3813, bod 26.

62 — Rozsudok z 9. októbra 1997, Naranjo Arjona a i., C-31/96 až C-33/96, Zb. s. I-5501, bod 27.

63 — Rozsudok zo 17. decembra 1998, Grajera Rodriguez, C-153/97, Zb. s. I-8645.

64 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 61, bod 26.

65 — Rozsudky Naranjo Arjona, už citovaný v poznámke pod čiarou 63, bod 29, a Grajera Rodriguez, už citovaný v poznámke pod čiarou 63, bod 29.

66 — Rozsudky zo 7. júna 1973, Walder, 82/72, Zb. s. 599, body 6 a 7, a Thévenon, už citovaný v poznámke pod čiarou 61, bod 15.

pohybu, by po nadobudnutí účinnosti nariadenia stratil výhody sociálneho zabezpečenia, ktoré má na základe dohovorov medzi dvomi alebo viacerými členskými štátmi, ktoré boli prebraté do vnútroštátneho práva.

sú však uplatniteľné tiež vtedy, ak sa dotknutá činnosť síce vykonáva mimo Európskej únie, avšak pracovný vzťah má územnú súvislosť alebo dostatočne úzku väzbu s právom členského štátu, a tým aj s relevantnými ustanoveniami práva Spoločenstva. Súdny dvor vo veci Boukhalfa⁶⁸ potvrdil dostatočne úzku súvislosť okrem iného aj v situácii, ak je pracovník, ktorý vykonáva činnosť v treťom štáte, zahrnutý do systému sociálneho poistenia členského štátu. V prejednáwanej veci bol žalobca uznaný za presídlenú osobu v zmysle príslušných ustanovení BVG, takže v podstate mal nárok na starobný dôchodok, pričom jeho doby prispievania v Rumunsku mali byť zohľadnené podľa ustanovení FRG.

122. V tejto súvislosti je dôležité pripomenúť, že tieto zásady boli odvodené z výkladu článkov 39 ES a 42 ES, zmysel a účel tejto judikatúry môže spočívať výlučne v úsilí zabezpečiť výkon voľného pohybu pracovníkov.⁶⁷ Ako podmienku na ich uplatnenie je logické vyžadovať využitie tejto základnej slobody dotknutou osobou. Na rozdiel od vecí C-396/05 a C-419/05 žalobca v konaní vo veci C-450/05 žil a pracoval len v Rumunsku a Rakúsku a fyzicky nemigroval medzi dvomi členskými štátmi EÚ. Pravidlá práva voľného pohybu v rámci Spoločenstva

123. Na uplatniteľnosť pravidiel voľného pohybu upravených právom Spoločenstva je

67 — Na druhej strane účel tejto judikatúry nemôže spočívať v snahe poskytnúť pracovníkom všetky, hoci aj mysliteľné výhody z dohovorov o sociálnom zabezpečení a z vnútroštátnych právnych poriadkov. VAN RAEPENBUSCH, S.: Les rapports entre le règlement (CEE) n° 1408/71 et les conventions internationales dans le domaine de la sécurité sociale des travailleurs circulant à l'intérieur de la Communauté, *Cahiers de droit européen*, 1991, s. 446, dáva napríklad na zvaženie, že aj keď je uznávané, že článok 42 ES Rade v rámci jej normotvornej činnosti nedovoľuje pozbaviť pracovníkov práv, ktoré im už boli priznané, prvotným cieľom článku 42 ES je nahradenie tradičných systémov mechanizmom koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia, aby tak bol zabezpečený voľný pohyb pracovníkov v rámci Spoločenstva. OTTEVAERE, A.: Le règlement 1408/71 et les conventions de sécurité sociale: suite et fin des incertitudes — l'arrêt Thévenon, *Revue belge de sécurité sociale*, 1996, s. 849, považuje za nebezpečenstvo to, že si pracovník na účel uplatnenia výhod, ktoré si pre seba sám praje, volí medzi uplatniteľnosťou nariadenia č. 1408/71 a bilaterálnych dohovorov o sociálnom zabezpečení. Tento autor preto víta upresnenie judikatúry Rönfeldt vo rozsudku Thévenon.

68 — Rozsudok z 30. apríla 1996, Boukhalfa, C-214/94, Zb. s. I-2253, bod 15. Táto vec sa týkala belgickej štátnej príslušníčky, ktorá bola na nemeckom veľvyslanectve v Alžírsku zamestnaná ako miestna pracovná sila na pasovom oddelení a už pred začatím svojho pracovného pomeru mala bydlisko v Alžírsku. Žalobkyňa požadovala rovnosť zaobchádzania ako s nemeckými miestnymi pracovnými silami, čo Spolková republika Nemecko zamietla s odôvodnením, že právo Spoločenstva sa nemôže uplatniť z dôvodu chýbajúcej teritoriálnej uplatniteľnosti. Súdny dvor ale upozornil na to, že podľa judikatúry sú ustanovenia práva Spoločenstva uplatniteľné na pracovnú činnosť vykonávanú mimo územia Spoločenstva, pokiaľ si pracovný pomer zachováva dostatočne úzku väzbu na územie Spoločenstva. Túto zásadu je nutné chápať tak, že platí tiež na prípady, keď má pracovný pomer dostatočne úzku väzbu na právo členského štátu, a tým na relevantné ustanovenia práva Spoločenstva. Súdny dvor preto konštatoval, že v prípadoch, akým je prípad žalobkyne, je právo Spoločenstva, a teda zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti stanovený v uvedených ustanoveniach práva Spoločenstva uplatniteľný na všetky aspekty pracovného pomeru, ktoré upravuje právo členského štátu.

dostatočné prekročenie hranice samotnou dávkou, a nie fyzické uplatňovanie základnej slobody osobami, pretože inak by mohlo dôjsť k rozdielnym výsledkom, ktoré by nebolo možné odôvodniť. Súdny dvor tak vo veci Rundgren⁶⁹ potvrdil uplatniteľnosť nariadenia č. 1408/71, a tým ustanovení týkajúcich sa voľného pohybu pracovníkov v prípade osoby, ktorá mala bydlisko v jednom členskom štáte bez toho, aby v ňom vykonávala zárobkovú činnosť, ale namiesto toho ako dôchodca poberá dôchodok z iného členského štátu. V prejednávanej veci pokračuje dávka hranicu dvoch členských štátov. Žalobca, ktorý doteraz vykonával zárobkovú činnosť v Rakúsku, mal totiž až do nadobudnutia účinnosti dohovoru v roku 1998 nárok na starobný dôchodok podľa ustanovení nemeckých zákonov bez toho, aby sa táto výhoda viazala na požiadavku bydliska.

dosiahnutí svojho dôchodkového veku v roku 1999 mu bude na základe dohovoru z roku 1966 vyplácaný do Rakúska dôchodok za doby prispievania dosiahnuté v Rumunsku. Prebratím nariadenia vrátane ustanovení uvedených v prílohe III bola žalobcovi táto výhoda odobratá.

125. Takéto odobratie sa v zmysle judikatúry vo veci Rönfeldt javí ako zásah do práv zaručených v článkoch 18 ES, 39 ES a 42 ES, pretože osoby poberajúce starobný dôchodok strácajú výhody, ktoré si podľa bilaterálneho dohovoru ešte mohli uplatniť, ak využili svoje právo na voľný pohyb skôr, než skončila platnosť tohto dohovoru, a skôr, než nariadenie č. 1408/71 nadobudlo účinnosť. Žalobca získal prostredníctvom bilaterálneho dohovoru z roku 1966 právne postavenie, na základe ktorého mu jeho rozhodnutie žiť a pracovať v Rakúsku namiesto Nemecka nemohlo v súvislosti s jeho nárokmi na platby za doby prispievania dosiahnuté v zahraničí byť pri vzniku poisťnej udalosti na škodu.

124. V roku 1970 sa žalobca presťahoval z Rumunska do Rakúska vo viere, že po

69 — Rozsudok Rundgren, už citovaný v poznámke pod čiarou 47, bod 35. Táto vec sa týkala jedného švédskeho úradníka, ktorý bol na dôchodku, poberal úradnícky dôchodok zo Švédska a usadil sa vo Fínsku ešte predtým, ako nariadenie č. 1408/71 nadobudlo v tomto štáte účinnosť. Súdny dvor uviedol, že skončenie pracovného života pána Rundgrena a jeho presťahovanie zo Švédska do Fínska pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1408/71 nemohlo dotknúť osobu vo Fínsku vylúčiť z časovej, osobnej a vecnej pôsobnosti tohto nariadenia. Rozhodujúce pritom zrejme bolo to, že dotknutá osoba poberala úradnícky dôchodok z iného členského štátu. V dôsledku toho vyhlásil Súdny dvor nariadenie č. 1408/71 za uplatniteľné na daný prípad.

126. Vzhľadom na to, že články 6 a 7 nariadenia č. 1408/71 bránia uplatneniu priaznivejších ustanovení bilaterálneho dohovoru, je v rozpore s pravidlami vyššej právnej sily

práva Spoločenstva, teda s článkami 18 ES, 39 ES a 42 ES, že sa žalobca na základe prechodného ustanovenia v prílohe III A a B bodu 35 (neskôr bodu 85) písm. e) a na základe článku 14 ods. 2 písm. b) bilaterálneho dohovoru z roku 1995 nemôže dovoľávať priaznivejšieho ustanovenia bilaterálneho dohovoru z roku 1966.

127. V dôsledku toho sú prechodné ustanovenia, ktoré sú obsiahnuté v prílohe III A a B, s názvom „Nemecko — Rakúsko“, bode 35 písm. e) [ktorý sa po rozšírení od 1. mája 2004 stal v časti A a B bodom 83 písm. e)] v rozpore s ustanoveniami práva Spoločenstva o voľnom pohybe pracovníkov a o občianstve Únie uvedenými v článkoch 18 ES, 39 ES a 42 ES.

2. Druhá časť otázky

128. Ako dávky sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71 podliehajú dávky vychádzajúce z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG koordinačnej povinnosti podľa článku 10 ods. 1 tohto nariadenia. S ňou je tiež spojená povinnosť členských štátov

zrušiť tie ustanovenia obsiahnuté vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré robia poskytovanie dávok závislými od požiadavky bydliska v príslušnom členskom štáte.

129. V súlade s tým, čo bolo uvedené k veciam C-396/05 a C-419/05, je takisto v tomto prípade nutné preskúmať zlučiteľnosť prílohy VI D, s názvom „Nemecko“, bodu 1 nariadenia č. 1408/71 s článkom 42 ES, ako s pravidlami vyššej právnej sily práva Spoločenstva, pričom je nutné zohľadniť cieľ Spoločenstva, ktorým je čo najrozsiahlejšie uskutočňovanie voľného pohybu pracovníkov.

130. Na rozdiel od zápisu v prílohe III, ktorý pre oprávnené osoby usadené v Rakúsku počas prechodného obdobia umožňuje poskytovanie dávok vychádzajúcich z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí, zápis v prílohe VI D, s názvom „Nemecko“, bode 1 v spojení s predpismi nemeckého práva (§ 110 ods. 2, § 113 ods. 1 a § 272 SGB VI) stanovuje všeobecné vylúčenie exportu dôchodkov zo Spolkovej republiky Nemecko do zahraničia.

131. Na žalobcu v konaní vo veci samej nemá toto ustanovenie o výnimke výrazne

iný dopad ako na žalobkyne vo veciach C-396/05 a C-419/05. Zníženie, prípadne úplný zánik starobného dôchodku podmienené samotným prenesením bydliska do zahraničia predstavuje finančný zásah do zabezpečenia v starobe a môže odradiť osobu od toho, aby využila svoje právo voľného pohybu zakotvené v článkoch 39 ES a 42 ES, v toto opatrenie je teda nutné považovať za obmedzenie tejto základnej slobody.

132. Na odôvodnenie vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa nevyplácania dôchodkov vychádzajúcich z dôb prispievania dosiahnutých v zahraničí podľa FRG do zahraničia, na ktoré sa vzťahuje ustanovenie o výnimke uvedené v prílohe VI D, s názvom „Nemecko“, bode 1, uvádza nemecká vláda v podstate rovnaké argumenty ako pre dávky vychádzajúce z dôb prispievania dosiahnutých na území bývalej Nemeckej ríše, ktoré podliehajú ustanoveniam SGB VI. Nemecká vláda sa dovoľáva po prvé nutnosti integrácie presídlených osôb do spoločnosti Spolkovej republiky Nemecko a po druhé odvrátenia nebezpečenstva vzniku neprehľadného okruhu potenciálne oprávnených osôb.

133. Aj tu je nutné poukázať na to, že členské štáty sú pri úprave svojich systémov sociálneho zabezpečenia povinné rešpektovať

ustanovenia Zmluvy o voľnom pohybe pracovníkov a tiež slobodu, ktorá je priznaná každému občanovi Únie, a to pohybovať sa a zdržiavať na území členských štátov.⁷⁰ Integrácia presídlených osôb nemeckého pôvodu, o ktorú sa snaží nemecký zákonodarc, preto nesmie mať nepriaznivý vplyv na základné slobody. To platí osobitne vtedy, ak tieto osoby ako štátni príslušníci členských štátov majú osobitnú ochranu občianstva Únie podľa článku 18 ES. Jednou z hlavných úloh európskej ochrany sociálnych práv je — rovnako ako v oblasti voľného pohybu — integrácia pracovníkov a tým aj občanov Únie do sociálneho a spoločenského života členského štátu. Článok 39 ES a článok 18 ods. 1 ES sú preto porušené takou vnútroštátnou úpravou, o akú ide v prejednávannej veci, ktorá svojím zameraním bráni integrácii určitej skupiny štátnych občanov do spoločnosti iných členských štátov.

134. V rozsahu, v akom nemecká vláda ďalej poukazuje na údajné, len ťažko zvládnuiteľné finančné riziká, je nutné poznamenať, že nemecká vláda si v tomto zmysle nesplnila svoju povinnosť preukazovania a dokazovania. Tento argument je preto nutné zamietnuť ako nedostatočne podložený.

70 — Rozsudok Elsen, už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 33; podobne rozsudky Decker, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, bod 23; Kohll, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, bod 19; Martínez Sala, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, bod 33, a Kauer, už citovaný v poznámke pod čiarou 32, bod 45.

VI — Návrh

135. Z týchto dôvodov navrhujem Súdnemu dvoru, aby:

1. na prejudiciálnu otázku položenú Sozialgericht Berlin vo veciach C-396/05 a C-419/05 odpovedal takto:

Právna úprava, ako je tá, ktorá je uvedená v prílohe VI D, s názvom „Nemecko“, bode 1 nariadenia (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, nie je zlučiteľná s článkami 18 ES, 39 ES a 42 ES, pretože vylučuje vyplácanie dôchodkov vyplývajúcich z dôb prispievania dosiahnutých na území bývalej Nemeckej ríše, ako aj v prípade, ak výnimka, ktorá je v nej obsiahnutá, týkajúca sa zrušenia ustanovení o bydlisku, je spôsobilá odradiť osobu od toho, aby využila svoje právo voľného pohybu;

2. na prejudiciálnu otázku položenú Landessozialgericht Berlin-Brandenburg vo veci C-450/05 odpovedal takto:

- a) Obmedzenie pokračovania platnosti dohovoru medzi Nemeckom a Rakúskom z 22. decembra 1966 o sociálnom zabezpečení v prílohe III A a B, s názvom „Nemecko — Rakúsko“, bode 35 (neskôr bode 83) písm. e) nariadenia č. 1408/71 na prípady, v ktorých

- i) dávka už bola priznaná alebo splatná 1. januára 1994,

- ii) príjemca dávky určil za svoje obvyklé bydlisko Rakúsko pred 1. januárom 1994 a vyplácanie dôchodku podľa dôchodkového a úrazového poistenia začne pred 31. decembrom 1994,

nie je zlučiteľné s článkami 18 ES, 39 ES a 42 ES;

- b) rovnaké obmedzenie, ktoré je uvedené v článku 14 ods. 2 písm. b) dohovoru medzi Nemeckom a Rakúskom zo 4. októbra 1995 o sociálnom zabezpečení, nie je zlučiteľné s článkami 18 ES, 39 ES a 42 ES;
- c) ustanovenia prílohy VI D, s názvom „Nemecko“, bodu 1 nariadenia č. 1408/71 nie sú zlučiteľné s článkami 18 ES, 39 ES a 42 ES v rozsahu, v akom je na jej základe Spolková republika Nemecko oprávnená neposkytovať príspevky podľa Fremdrentengesetz oprávneným osobám, ktoré majú bydlisko mimo Spolkovej republiky Nemecko.